

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

พระพุทธศาสนา ม.๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

ศ.ดร. วิทย์ วิศทเวทย์
ศ.พิเศษ เสฐียรพงษ์ วรรณปก

ผู้ตรวจ

ศ.พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ
รศ.ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร
ผศ.สุริวัตร จันทรีโสภา

บรรณาธิการ

นายสมเกียรติ ภูระหงษ์

พิมพ์ครั้งที่ ๑

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ
ISBN : 978-616-203-595-1
รหัสสินค้า ๒๒๑๓๐๘๕

A* อักษร

www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย
บริษัท อักษรเจริญทัศน์ จำกัด
142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
โทร./แฟกซ์: 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)
พิมพ์ที่: บริษัท ไทยรุ่งเกล้า จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

คำนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลักที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนานและเป็นสภาพแวดล้อมที่ครอบคลุมสังคมไทยอย่างกว้างขวาง ด้วยสภาพสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งเทคโนโลยีและวัฒนธรรมที่เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวัยของนักเรียนซึ่งยังเป็นเยาวชน ก็มีสิ่งเข้ายวมนต่าง ๆ ผ่านเข้ามาในชีวิตของเราอยู่ไม่น้อย จึงจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นปกติสุข และเติบโตเป็นบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยความรู้ความสามารถ เป็นคนดี มีคุณธรรม และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

ภูมิคุ้มกันอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติดังกล่าวได้ ก็คือ ศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องจำเป็น ทั้งนี้เพื่อจะได้เล็งเห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่ความร่วมมือกันในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ตลอดจนได้มีโอกาสเรียนรู้หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่ายิ่ง เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

สำหรับหนังสือเรียนพระพุทธศาสนา เล่มนี้ ได้เรียบเรียงขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งในแต่ละชั้นปี (ม.๑-ม.๓) จะมีหนังสือเรียนชั้นละ ๑ เล่ม สามารถใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนได้ทั้ง ๒ ภาคเรียน

ทั้งนี้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จะมีเนื้อหาสาระว่าด้วยประวัติความเป็นมา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้าน ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ พุทธประวัติ พระสาวก ศาสนิกชนตัวอย่าง ชาดก หลักธรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนสุภาษิต หน้าที่ชาวพุทธ และมารยาทชาวพุทธ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี การบริหารจัดการและเจริญปัญญา และการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ซึ่งในการจัดการเรียนการสอน นอกจากภาคความรู้ที่นักเรียนจะต้องศึกษาจากหนังสือเรียนแล้ว ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมปฏิบัติศาสนพิธี การร่วมปฏิบัติกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การนำหลักธรรมมาใช้ หรือการฝึกสมาธิ ซึ่งก็จะช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจและเห็นถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนามากขึ้น

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนพระพุทธศาสนาเล่มนี้ จะช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้นักเรียนมีคุณภาพ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ทุกประการ

คณะผู้เรียบเรียง

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

การเผยแผ่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้าน
วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

๑
๒
๒๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

พุทธประวัติ พระสาวก ศาสนิกชนตัวอย่างและชาดก

พุทธประวัติ
ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา
ศาสนิกชนตัวอย่าง
ชาดก

๓๕
๓๖
๔๓
๕๔
๖๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

พระรัตนตรัย
อริยสัจ ๔

๖๗
๖๘
๖๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

พระไตรปิฎกและพุทธศาสนสุภาษิต

โครงสร้างและสาระสำคัญของพระไตรปิฎก
พุทธศาสนสุภาษิต

๙๓
๙๔
๙๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

หน้าที่ชาวพุทธและมารยาทชาวพุทธ
หน้าที่ชาวพุทธ
มารยาทชาวพุทธ

๑๐๓
๑๐๔
๑๑๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี
วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
ศาสนพิธี

๑๒๓
๑๒๔
๑๓๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗

การบริหารจิตและการเจริญปัญญา
การบริหารจิตและการเจริญปัญญา
การเจริญปัญญาโดยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

๑๕๑
๑๕๒
๑๕๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘

การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก
การปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๑๖๑
๑๖๒
๑๖๕

บรรณานุกรม

๑๗๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ประวัติ
และความสำคัญ
ของพระพุทธศาสนา

ตัวชี้วัด

- อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน (ส ๑.๑ ม.๒/๑)
- วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน (ส ๑.๑ ม.๒/๒)
- วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติ และมรดกของชาติ (ส ๑.๑ ม.๒/๓)
- อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชน และการจัดระเบียบสังคม (ส ๑.๑ ม.๒/๔)

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
- ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
- ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็น
 - รากฐานของวัฒนธรรม
 - เอกลักษณ์และมรดกของชาติ
- ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม

พระพุทธศาสนาได้สอนหลักธรรม เพื่อพัฒนาตนตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงขั้นสูงสุด และเน้นว่าเมื่อพัฒนาตนได้สมบูรณ์แล้ว ให้บำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือสังคมในวงกว้างเป็นการตอบแทน ด้วยอุดมการณ์นี้ บรรดาพุทธสาวกผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาจึงได้เผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไปยังภูมิภาคต่างๆ ของโลก เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีและเพื่อสันติสุขของมวลมนุษยชาติ

ดินแดนแห่งหนึ่งที่ได้รับพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นศาสนาสำคัญของชาติ คือ ประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน การศึกษาประวัติ และความสำคัญของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ย่อมทำให้พุทธศาสนิกชนได้มีความตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของพระพุทธศาสนามากขึ้น

๑. การเผยแพร่และการนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้าน

ประเทศไทยจัดเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำคัญของชาติประเทศหนึ่ง นอกจากนี้ประเทศเพื่อนบ้านที่รายล้อมและใกล้เคียงกับประเทศไทย ก็ล้วนมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำคัญของชาติด้วยเช่นเดียวกัน ประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้ ได้แก่ เมียนมา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย สิงคโปร์ กัมพูชา และเวียดนาม ประวัติของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้ มีดังนี้

๑.๑ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว พระองค์ทรงมีพุทธประสงค์ให้บุคคลอื่นได้รู้ตามพระองค์ เพื่อจะได้พ้นทุกข์และได้รับความสุขที่แท้จริง จึงเสด็จออกไปประกาศพระพุทธศาสนา จนกระทั่งได้พระสาวก ๖๐ รูป พระองค์ทรงเห็นว่ามียุขจำนวนมากพอสมควรแล้ว จึงทรงส่งพระสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังแคว้นต่างๆ

หลังพุทธปรินิพพาน บรรดาสาวกของพระพุทธเจ้าได้สืบทอดพระพุทธศาสนากันมาไม่ขาดสาย แม้บางครั้งพระพุทธศาสนาจะได้รับความกระทบกระเทือนหรือมัวหมอง ทั้งภายในและภายนอก บรรดาสาวกก็ได้ช่วยกันชำระให้บริสุทธิ์ถูกต้องเป็นแบบแผนเดียวกัน การกระทำเช่นนี้ เรียกว่า “สังคายนาพระธรรมวินัย” ซึ่งได้กระทำเป็นจำนวน ๓ ครั้ง ในช่วงเวลา ๓ ศตวรรษ

เมื่อเสร็จสิ้นการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ แล้ว พระเจ้าอโศกมหาราชผู้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ได้จัดส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่างๆ โดยการ

สนับสนุนจากพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ องค์ประธานการสังคายนาครั้งนี้

ได้ทรงส่งพระมหินทเถระพร้อมคณะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ยังเกาะลังกา (ประเทศศรีลังกาในปัจจุบัน) ต่อมาได้กลายเป็น

เป็นศูนย์กลางสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบแทน

อินเดีย โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระเจ้ามหายานะ

พระพุทธโฆษาจารย์ชาวอินเดีย ได้เดินทางไปแปล

อรรถกถาพระไตรปิฎก จากภาษาสิงหลเป็นภาษาบาลี

และยังรจนานั่งสือวิสุทธิมรรค สรุปคำสอนของ

พระพุทธศาสนาด้วย พระสงฆ์ต่างประเทศเดินทางไป

ไปขอรับการอุปสมบทใหม่ โดยแปลงเป็นนิกาย

ลังกาวงศ์เป็นจำนวนมาก จากเหตุนี้เอง ทำให้

พระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปยังประเทศเพื่อนบ้าน

ของไทยในกาลต่อมา ดังนี้

๑) พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเมียนมา

พระพุทธศาสนาที่เผยแพร่เข้าสู่ประเทศพม่าในระยะแรกเป็นแบบนิกายเถรวาท โดยผ่านเข้ามาทางเมืองสุธรรมวดีหรือสะเทิม ซึ่งเป็นราชธานีของพวกมอญอยู่ก่อน หลังจากนั้นจึงค่อยๆ แผ่ขยายขึ้นไปทางตอนกลางและตอนเหนือของประเทศพม่า

ใน พ.ศ. ๑๕๘๗ พระเจ้าอโนรุธมหาราช (อโนรธา มังช่อ) ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถขึ้นครองราชย์ พระองค์สามารถรวบรวมดินแดนของพม่าให้เป็นแผ่นดินเดียวกันได้สำเร็จ และทรงสถาปนาเมืองพุกามขึ้นเป็นราชธานี ในช่วงนี้เองที่พระพุทธศาสนา นิกายมหายานได้แผ่ขยายจากแคว้นเบงกอลของอินเดียเข้าสู่เมืองพุกาม แต่พระเจ้าอโนรุธมหาราชไม่ทรงศรัทธานิกายมหายาน กลับทรงมีความศรัทธาเลื่อมใสในนิกายเถรวาท ครั้นเมื่อพระองค์ทรงทราบว่าพระพุทธศาสนาในอาณาจักรของพวกมอญมีความเจริญรุ่งเรืองมาก จึงทรงส่งพระราชสาสน์ไปถึงพระเจ้ามอญหะ ผู้ครองเมืองสุธรรมวดี ทูลขอพระไตรปิฎกจำนวนหนึ่งขึ้นไปยังเมืองพุกาม แต่พระเจ้ามอญหะไม่ยินยอม จึงเป็นชนวนทำให้เกิดการสู้รบกันขึ้น ปรากฏว่าทางพม่าเป็นฝ่ายชนะ พระเจ้าอโนรุธมหาราชจึงสั่งให้ทำลายเมืองสุธรรมวดีเสีย พร้อมกับนำพระสงฆ์มอญและพระไตรปิฎกขึ้นไปยังเมืองพุกามด้วย ส่งผลให้พระพุทธศาสนาเถรวาทได้แผ่ขยายไปทั่วอาณาจักรพม่านับแต่นั้นเป็นต้นมา

ใน พ.ศ. ๑๗๓๓ รัชกาลของพระเจ้านรปติสิทธุ ผู้ทรงทราบว่าที่ลังกามีการทำสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๖ จึงอาราธนาให้พระอุตราชีวะนำคณะพระภิกษุสงฆ์และสามเณรเดินทางไปสืบพระพุทธศาสนาที่ลังกา เมื่อเดินทางกลับ คณะสมณทูตได้นำเอาพระพุทธศาสนาเถรวาทจากลังกาวงศ์เข้ามาเผยแผ่ด้วย

พุทธศาสนสถานที่มีความงามและมีจำนวนมากในดินแดนเมียนมา สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่ยังปรากฏถึงในดินแดนเมียนมาตั้งแตอดีต

ถ้ำสัตตบรรณ ช้างภูเขาวาระ ใกล้กรุงราชคฤห์ เมืองหลวงของแคว้นมคธ สถานที่ทำปฐมสังคายนา

ศูนย์กลางทางการปกครองพม่าที่เมืองพุกามดำรงอยู่เรื่อยมา จนถึง พ.ศ. ๑๘๒๗ ก็สิ้นสุดอำนาจลงเมื่อถูกพวกมองโกลรุกราน ทำให้อาณาจักรต่างๆ แยกตัวเป็นอิสระ โดยเฉพาะพวกมอญซึ่งมีราชธานีอยู่ที่เมืองหงสาวดี

เมื่อพระเจ้าธรรมเจดีย์ศรีปิฎกธร กษัตริย์มอญขึ้นครองราชย์ ทรงมีพระราชดำริว่า พระพุทธศาสนาในเมืองมอญขณะนั้นเสื่อมโทรมมาก คณะสงฆ์แตกแยกออกเป็นคณะต่างๆ ถึง ๖ คณะ วัตรปฏิบัติต่างๆ ถูกละเลย พระสงฆ์ส่วนใหญ่ประพฤติตนผิดจากพระวินัยบัญญัติ ดังนั้น พระองค์จึงทรงริเริ่มฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นมาใหม่ โดยโปรดให้พระสงฆ์ ๒๒ รูป ฆราวาส ๒๒ คน เดินทางไปยังลังกา พระสงฆ์ทั้ง ๒๒ รูป มีพระโมคคัลลานะเป็นหัวหน้า ได้ลาสิกขาเพื่อรับการอุปสมบทใหม่ และฆราวาสทั้ง ๒๒ คน ก็ได้รับการอุปสมบทด้วย ใน พ.ศ. ๒๐๑๘ เมื่อพระสงฆ์เหล่านี้เดินทางกลับมาถึงเมืองหงสาวดี ก็โปรดให้พระภิกษุทั้งปวงในเมืองมอญลาสิกขาเพื่อรับการอุปสมบทใหม่ทั้งแผ่นดิน ปรากฏว่ามีพระภิกษุขอรับการอุปสมบทใหม่ถึง ๑๕,๖๖๖ รูป ยังส่งผลให้สมณวงศ์ในเมืองมอญกลับคืนสู่ความเป็นปึกแผ่นอีกครั้งหนึ่ง

หลังจากนี้ มอญกับพม่าก็ทำสงครามแย่งชิงความเป็นใหญ่กันอยู่ตลอดเวลา โดยผลัดกันแพ้ชนะหลายครั้ง จนกระทั่งถึงประมาณ พ.ศ. ๒๓๐๐ ชนชาติมอญก็สูญสิ้นอำนาจลงอย่างเด็ดขาด เมื่อพระเจ้าอลองพญา กษัตริย์พม่าได้ยกทัพไปทำลายกรุงหงสาวดีอย่างราบคาบ

พระพุทธศาสนาในประเทศพม่าได้รับการทำนุบำรุงจนเจริญรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้ง หนึ่ง ในรัชกาลของพระเจ้ามินดง (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๙๕ - ๒๔๒๐) พระราชกรณียกิจที่สำคัญของพระองค์ก็คือทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในการทำสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๕ ณ เมืองมณฑลเสถียร จนแล้วเสร็จ จากนั้นก็โปรดให้จารึกพระไตรปิฎกลงบนแผ่นหินอ่อนแล้วทำสตูปรอบไว้มีจำนวนทั้งสิ้น ๔๕๐ องค์

พ.ศ. ๒๔๒๙ พม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ สถาบันกษัตริย์ได้ถูกโค่นลง พลอยส่งผลให้พระพุทธศาสนาได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย ทั้งนี้เพราะนับตั้งแต่อดีตกาลเป็นต้นมา แกนกลางสำคัญในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาก็คือพระมหากษัตริย์ แต่เนื่องจากพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้รับการประดิษฐานอยู่ในประเทศพม่านั้นเป็นเวลาหลายร้อยปีแล้ว ดังนั้น ถึงจะสูญเสียเอกราชทางการเมืองไป แต่ชาวพม่าก็ยังคงมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น และพยายามประคับประคองสถาบันพระพุทธศาสนาให้อำรงอยู่ได้ตลอดมา

ใน พ.ศ. ๒๔๙๑ พม่าก็ได้รับเอกราชจากการปกครองของประเทศอังกฤษ จากนั้นรัฐบาลพม่าภายใต้การนำของนายอู๋ ได้พยายามฟื้นฟูพระพุทธศาสนาโดยจัดให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๖ (ฉันทสังคายนา) ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ โดยรัฐบาลพม่าได้นิมนต์พระเถระผู้เชี่ยวชาญพระไตรปิฎกไปจากประเทศไทย ศรีลังกา ลาว และกัมพูชา ให้เดินทางมาร่วมด้วย

ในการนี้ได้มีการอาราธนาพระธรรมโกศาจารย์ (ท่านพุทธทาสภิกขุ) จากประเทศไทย ไปแสดงปาฐกถาธรรมพิเศษเป็นภาษาอังกฤษเรื่อง “ลักษณะที่น่าอัศจรรย์บางประการของพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท” ในครั้งนี้ด้วย และได้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกพร้อมคัมภีร์อรรถกถาและปกรณ์ที่ได้รับการสังคายนาแล้วออกเผยแพร่เป็นจำนวนมาก

๒) พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศอินโดนีเซีย พระพุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้ามาสู่ดินแดนที่เป็นประเทศอินโดนีเซียในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๓ คราวเดียวที่พระเจ้าอโศกมหาราชส่งพระโสณเถระกับพระอุตระเถระเดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแถบนี้ เรื่องราวของประเทศอินโดนีเซียปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ เพราะได้เกิดอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ขึ้นอาณาจักรหนึ่งชื่อว่า “อาณาจักรศรีวิชัย” ซึ่งมีอิทธิพลครอบคลุมตั้งแต่ภาคใต้ของประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซียทั้งหมด อาณาจักรศรีวิชัยนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายาน และเชื่อว่านิกายมหายานในอาณาจักรนี้คงจะเป็นที่นับถือกันอย่างแพร่หลาย เพราะได้ค้นพบหลักฐานที่เป็นโบราณวัตถุเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญได้แก่พระพิมพ์ดินดิบและรูปพระโพธิสัตว์ ซึ่งสร้างขึ้นตามคติความเชื่อของผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานโดยเฉพาะ

ในราวกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๓ บนเกาะชวาภาคกลาง ได้เกิดราชวงศ์ที่เข้มแข็งขึ้น ราชวงศ์หนึ่ง มีชื่อว่า “ราชวงศ์ไศเลนทร์” ซึ่งในภายหลังต่อมา กษัตริย์แห่งราชวงศ์ไศเลนทร์ ได้เข้ามามีอำนาจปกครองอาณาจักรศรีวิชัย เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ช่วงระยะนี้เอง ราชวงศ์ไศเลนทร์แห่งอาณาจักรศรีวิชัยได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับราชวงศ์ปาละแห่งแคว้นเบงกอล จึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกันขึ้น ที่สำคัญก็คือ อาณาจักรศรีวิชัย ได้ส่งพระภิกษุไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่มหาวิทยาลัยนาลันทาซึ่งพระมหากษัตริย์แห่งแคว้นเบงกอลให้การอุปถัมภ์เป็นอย่างดี อีกทั้งยังส่งพระภิกษุ ช่างฝีมือมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาและศิลปะปาละ โดยเฉพาะการสร้างพระพุทธรูปให้แก่ชาวศรีวิชัยด้วย พระพุทธศาสนาในอินโดนีเซียถึงจุดเสื่อมโทรมมากในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๙ เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมลง และอาณาจักรมัชปาหิตขึ้นมาขึ้นมามีอำนาจแทนที่

พระเจดีย์บุโรพุทโธ ซึ่งเป็นพุทธศาสนสถานที่ใหญ่โตและสวยงาม สะท้อนให้เห็นว่า บริเวณนี้ น่าจะเคยเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของพระพุทธศาสนาอีกแห่งหนึ่ง

ปรากฏว่ากษัตริย์องค์หนึ่งของอาณาจักรมชปาหิตทรงพระนามว่า “ระเด่นปาทา” ทรงมีศรัทธาในศาสนาอิสลามมาก ได้ประกาศห้ามเผยแพร่พระพุทธศาสนาในอาณาจักรของพระองค์ และทรงยกย่องให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ

นับตั้งแต่นั้นมาศาสนาอิสลามก็แพร่หลายไปยังเกาะต่างๆ ของอินโดนีเซียอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นศาสนาที่ชาวอินโดนีเซียส่วนใหญ่เคารพนับถือไปในที่สุด ส่วนชาวอินโดนีเซียที่ยังมีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนานิกายมหายานและเถรวาทก็ยังคงมีอยู่บ้างประปรายในเกาะชวา สุมาตรา และเกาะบาหลี

รูปพระโพธิสัตว์วาลกิเตศวร เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในประเทศมาเลเซีย

๓) พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศมาเลเซีย ดินแดนของประเทศมาเลเซียแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งอยู่บนแหลมมลายูและอีกส่วนหนึ่งอยู่บนเกาะบอร์เนียว นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนของประเทศมาเลเซียเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๓ โดยระยะแรกเป็นอย่างไรกายนิกายเถรวาท แต่มีผู้นับถือไม่มาก จนกระทั่งถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ บริเวณแหลมมลายูตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรศรีวิชัย พระพุทธศาสนานิกายมหายานจึงได้เผยแผ่เข้ามาสู่บริเวณนี้

ใน พ.ศ. ๑๘๓๗ พ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งอาณาจักรสุโขทัยทรงแผ่ขยายพระราชอาณาเขตลงมาทางตอนใต้ ได้เมืองนครศรีธรรมราชรวมถึงหัวเมืองมลายูทั้งหมดเป็นเมืองประเทศราช จึงทำให้พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจากอาณาจักรสุโขทัยเผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนแหลมมลายูนี้ด้วย แต่เนื่องจากประชาชนบนแหลมมลายูนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปีแล้ว พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจึงไม่ค่อยมีอิทธิพลต่อผู้คนในบริเวณนี้มากนัก ดังจะเห็นได้จากหลักฐานที่เป็นโบราณวัตถุ ซึ่งค้นพบในประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่จะเป็นรูปพระโพธิสัตว์หรือพระพิมพ์ดินเผา พระพิมพ์ดินดิบ ที่ล้วนถูกสร้างขึ้นตามลัทธิธรรมนิยมในนิกายมหายานทั้งสิ้น

พระพุทธศาสนาซึ่งเจริญรุ่งเรืองอยู่บนแหลมมลายูได้รับความกระทบกระเทือนอย่างหนักในรัชสมัยของพระเจ้าบรมเมศวรแห่งอาณาจักรมะละกา เมื่อพระองค์ได้ละทิ้งพระพุทธศาสนาหันไปนับถือศาสนาอิสลาม แต่ทว่าประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานอยู่เช่นเดิม

จนกระทั่งถึงสมัยสุลต่านมัลโมซาร์ พระองค์มีพระราชศรัทธาและเลื่อมใสศาสนาอิสลามมาก ทรงสั่งให้ทหารทำลายศาสนสถาน พระพุทธรูป เทวรูป ทั้งของพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูเสียจนหมดสิ้น แล้วให้ราษฎรหันมานับถือศาสนาอิสลามตามอย่างพระองค์ การกระทำในครั้งนี้นับว่าส่งผลให้อิทธิพลของพระพุทธศาสนานิกายมหายานสิ้นสุดลง และศาสนาอิสลามได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศมาเลเซียสืบต่อมา

ในช่วงมาเลเซียตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษนั้น ได้มีชาวจีนนำพระพุทธศาสนานิกายมหายานจากประเทศจีนเข้ามาเผยแผ่ในประเทศมาเลเซียด้วย แต่ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก จนกระทั่งมาเลเซียได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ แล้ว และมีคณะสมณทูตจากประเทศไทย ศรีลังกา พม่า เดินทางเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทในประเทศมาเลเซียหลายคน จึงช่วยให้พระพุทธศาสนาในประเทศมาเลเซียได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาบ้าง

๔) พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศสิงคโปร์ สิงคโปร์เป็นเกาะเล็กๆ อยู่ทางทิศใต้ของประเทศมาเลเซีย ซึ่งในอดีตก็เคยอยู่รวมเป็นสหพันธ์เดียวกับมาเลเซียมาก่อนและได้แยกตัวออกเป็นประเทศอิสระเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้ามายังสิงคโปร์จึงมีลักษณะเช่นเดียวกับมาเลเซีย กล่าวคือ นิกายที่ได้รับการเคารพนับถือมาก ได้แก่ นิกายมหายาน และด้วยเหตุที่พลเมืองส่วนใหญ่ของสิงคโปร์เป็นชาวจีน พระพุทธศาสนานิกายมหายานจึงมีความเจริญรุ่งเรืองและได้รับการประดิษฐานอยู่อย่างมั่นคง

พระประธานวัดไทยในสิงคโปร์ ซึ่งสร้างขึ้นด้วยแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยและชาวสิงคโปร์

สิงคโปร์มีสมาคมของชาวพุทธอยู่ประมาณ ๒,๐๐๐ สมาคม และมีวัดทางพระพุทธศาสนาอยู่ประมาณ ๑๕๐ วัด ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นวัดฝ่ายนิกายมหายาน ส่วนวัดฝ่ายนิกายเถรวาทที่สำคัญ เช่น วัดศรีลังการามายณะ ของศรีลังกา และวัดอานันทเมตตยาราม ของไทย เป็นต้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนานิกายมหายานในสิงคโปร์กระทำกันอย่างจริงจังมาก เป็นต้นว่า มีการแปลตำราและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาต่างๆ จัดตั้งโรงเรียนนอกรมศาสนาจารย์ จัดตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาชื่อว่า “มหาโพธิ์” ซึ่งในโรงเรียนนี้จะทำการสอนพระพุทธศาสนาในทุกๆระดับชั้น

นอกจากนั้น พุทธสมาคมของชาวจีนยังได้ดำเนินกิจการสังคมสงเคราะห์ต่างๆ เช่น บริจาคอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคให้แก่ผู้ยากไร้ มอบทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่ยากจน ช่วยเหลือการฉาบฉวยสงเคราะห์ ตั้งศูนย์สงเคราะห์เด็กกำพร้าและคนชรา เป็นต้น ส่วนองค์กรยูวพุทธแห่งสิงคโปร์ก็ได้มีการอบรมและจัดบรรยายธรรมทั้งภาคภาษาอังกฤษ และภาคภาษาจีนกลาง สอนการสวดมนต์ ฝึกการนั่งสมาธิ การสนทนาธรรมและกิจกรรมอื่นๆ กล่าวโดยสรุปชาวสิงคโปร์ไม่เพียงแต่นับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานอย่างแน่นแฟ้นเท่านั้น แต่ยังสามารถนำหลักธรรมข้อที่ว่าด้วยความเมตตากรุณา การให้ทาน มาปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยากด้วย

๕) พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศลาว พระพุทธศาสนาได้มีการเผยแผ่เข้ามาสู่ประเทศลาวในรัชกาลของพระเจ้าฟ้าจุ่ม (พ.ศ. ๑๘๙๖ - ๑๙๑๔) แห่งอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งทรงมีพระบรมเดชานุภาพมาก ชาวลาวยกย่องพระองค์ว่าทรงเป็นมหाराชองค์แรกของชาติลาว

มูลเหตุที่พระพุทธศาสนาแผ่ขยายเข้ามาสู่ประเทศลาวในรัชสมัยของพระเจ้าฟ้าจุ่ม เนื่องจากมเหสีของพระองค์ คือ พระนางแก้วยอดฟ้า เป็นพระราชธิดาของพระเจ้าศรีจุลราชแห่งเมืองอินทปัตย์ในอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งพระนางเคยเคารพนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมาตั้งแต่ครั้งที่อยู่เมืองอินทปัตย์แล้ว เมื่อพระนางเสด็จมาประทับที่อาณาจักรล้านช้างและพบเห็นชาวเมืองยังคงนับถือบูชาลัทธิผีสาางเทวดาอยู่ก็ไม่สบายพระทัย จึงกราบทูลให้พระเจ้าฟ้าจุ่มแต่งคณะทูตไปทูลอาราธนาพระสงฆ์ เพื่อมาช่วยประดิษฐานพระพุทธศาสนาจากพระเจ้าศรีจุลราช ซึ่งพระเจ้าฟ้าจุ่มก็ทรงกระทำตามคำแนะนำของพระนางแก้วยอดฟ้า เมื่อพระเจ้าศรีจุลราชทรงทราบพระราชประสงค์ของพระเจ้าฟ้าจุ่มผู้เป็นพระราชบุตรเขยก็ตอบสนองด้วยดี โดยโปรดให้อาราธนาพระมหาปาสมันตเถระกับพระมหาเทพลังกานำพระสงฆ์อีก ๒๐ รูป เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่อาณาจักรล้านช้าง นอกจากนี้ยังพระราชทานพระพุทธรูปปฏิมาโลหะองค์หนึ่ง พระนามว่า “พระบาง” พร้อมทั้งพระไตรปิฎก และหน่อพระศรีมหาโพธิ์มาถวายแก่พระเจ้าฟ้าจุ่มด้วย นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทก็เจริญรุ่งเรืองอยู่ในประเทศลาว และได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติไปในที่สุด

เมื่อพระเจ้าสามแสนไทยไตรภูวนาถพระราชโอรสของพระเจ้าฟ้าจุ่มขึ้นครองราชย์ (พ.ศ. ๑๙๑๖ - ๑๙๘๕) ก็ทรงเอาพระทัยใส่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างดียิ่ง ทั้งนี้เพราะพระองค์มีพระทัยใฝ่สันติ ชอบการบำเพ็ญบุญสร้างกุศล ได้โปรดให้สร้างวัดมโนรมย์ วัดอุโบสถ หอสมุดสำหรับเป็นที่ศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกและโรงเรียนปริยัติธรรมหลายแห่ง

พระพุทธศาสนาได้รับการวางรากฐานให้มีความมั่นคงมากขึ้น ในรัชสมัยของพระเจ้าโพธิสาร (พ.ศ. ๒๐๖๓ - ๒๐๘๐) พระองค์มีพระบรมราชโองการห้ามการประกอบพิธีทรงเจ้าเข้าผีทั่วพระราชอาณาจักร และให้ชาวลาวเลิกนับถือบูชาลัทธิผีสาางเทวดา โดยให้หันมานับถือพระพุทธศาสนาแทน

ในรัชกาลของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. ๒๐๙๑ - ๒๑๑๔) ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นมหाराชองค์ที่ ๒ ของลาว พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด ทั้งนี้เป็นเพราะพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงเอาพระทัยใส่ในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างดียิ่ง เช่น โปรดให้สร้างพระธาตุบังพวน พระธาตุศรีโคตรบูร พระธาตุหลวง พระธาตุอิงรัง ทรงสร้างพระพุทธรูปที่สำคัญ คือ พระองค์โต พระเสริม พระสุก พระใส พระอินทร์แปลง พระองค์แสน นอกจากนี้ยังโปรดให้สร้างวัดต่างๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น วัดป่าเรือศรีสิงขร วัดป่ากันทอง วัดศรีเมือง วัดพระแก้ว เป็นต้น กล่าวได้ว่าพุทธสถานที่สำคัญของประเทศลาวส่วนใหญ่ล้วนได้รับการสร้างขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชแทบทั้งสิ้น

หลังจากสิ้นรัชสมัยของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระพุทธศาสนาในประเทศลาวก็ไม่ค่อยเจริญรุ่งเรืองมากนัก แต่ด้วยเหตุที่ลาวมีอาณาเขตติดต่อกับไทยและประเทศทั้งสองก็มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ดังนั้น อิทธิพลของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจากไทยจึงได้เผยแผ่เข้าไปมีอิทธิพลอยู่ในประเทศลาวด้วย ซึ่งช่วยค้ำชูให้พระพุทธศาสนาในประเทศลาวสามารถดำรงอยู่ได้

เมื่อลาวต้องตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสใน พ.ศ. ๒๔๓๖ พระพุทธศาสนาก็เสื่อมโทรมลงเพราะขาดการทำนุบำรุงเอาใจใส่ แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติลาวสืบต่อมา

พระธาตุหลวงในประเทศลาว สร้างขึ้นในรัชสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช อันแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา

ถึงแม้ในช่วงสงครามอินโดจีน พระพุทธศาสนาในลาวจะได้รับความกระทบกระเทือนมาก เพราะขาดการทำนุบำรุงดูแลเอาใจใส่ แต่ทว่าชาวลาส่วนใหญ่ก็ยังมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นและพยายามช่วยกันประดับประดาพระพุทธรูปให้ตั้งมั่นอยู่ได้ เห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรลาว ยังระบุไว้ด้วยว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และพระมหากษัตริย์เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก”

ใน พ.ศ. ๒๕๑๘ ประเทศลาวถูกปกครองโดยระบอบคอมมิวนิสต์ ทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศลาวต้องประสบกับความเสื่อมโทรมลงไปเป็นอันมาก โดยรัฐบาลคอมมิวนิสต์ของลาวได้พยายามลดบทบาทความสำคัญของพระพุทธศาสนาในทุกวิถีทาง อาทิ ห้ามชาวบ้านทำบุญตักบาตร ไม่ให้มีการบวชพระภิกษุและสามเณรเพิ่ม ไม่ให้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ยกเลิกสมณศักดิ์ทุกระดับชั้น บังคับให้พระสงฆ์ทำหน้าที่ในการโฆษณาชวนเชื่อ เผยแพร่อุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ รวมทั้งกำจัดพระสงฆ์ที่ไม่ให้ความร่วมมือ ซึ่งแม้จะถูกขัดขวางการปฏิบัติศาสนกิจ แต่ด้วยความที่พระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลฝังรากลึกอยู่ในสังคมลาวมานานหลายร้อยปี ก็ทำให้ชาวลาวยังไม่เลิกนับถือพระพุทธศาสนา กระทั่งเหตุการณ์เริ่มผ่อนคลายลงใน พ.ศ. ๒๕๓๐ จึงเริ่มมีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาอีกครั้งหนึ่ง

๖) พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศกัมพูชา พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ประเทศกัมพูชา เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๘ อันเป็นช่วงที่อาณาจักรฟูนันกำลังเจริญรุ่งเรืองอยู่ทางทิศใต้ของดินแดนที่เป็นประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน

พระพักตร์พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร บนยอดพระปรางค์ในปราสาทบายน ซึ่งเป็นศาสนสถานทางพระพุทธศาสนาขนาดใหญ่ นิกายมหายานในกัมพูชา

อาณาจักรฟูนันเป็นอาณาจักรใหญ่ซึ่งมีสัมพันธไมตรีอันดีกับประเทศจีนและอินเดีย ดังนั้น จึงพลอยได้รับอิทธิพลการนับถือพระพุทธศาสนา นิกายมหายานจากประเทศทั้งสองด้วย อย่างไรก็ตาม ศาสนาที่เผยแผ่เข้ามายังอาณาจักรฟูนันในสมัยแรกๆ คือ ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ส่วนพระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาทีหลัง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อาณาจักรฟูนันมีการนับถือศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู และพระพุทธศาสนาปนกันอยู่ แต่ก่อนที่อาณาจักรฟูนันจะเสื่อมอำนาจลง พระพุทธศาสนา นิกายมหายานก็ได้รับการเอาใจใส่ทำนุบำรุงให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมา

อาณาจักรที่เรืองอำนาจและเข้ามามีอิทธิพลสืบแทนอาณาจักรฟูนันก็คือ อาณาจักรเจนละ หลังจากสิ้นสมัยอาณาจักรเจนละแล้ว กัมพูชาก็เข้าสู่สมัยมหานครอันเป็นยุคที่อาณาจักรกัมพูชาหรือเขมรเรืองอำนาจสูงสุด เมื่อบ้านเมืองมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น กิจการทางด้านศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองไปด้วย โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (พ.ศ. ๑๗๒๔ - ๑๗๖๒) ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ในเวลานั้น พระพุทธศาสนาทั้งนิกายมหายานและนิกายเถรวาทได้รับการทำนุบำรุงเอาใจใส่อย่างดียิ่ง เช่น โปรดให้สร้างวัดทั่วพระราชอาณาจักร ทรงสร้างนครธมขึ้นบริเวณใจกลางนครธม โปรดให้สร้างวิหารทางพระพุทธศาสนาขนาดใหญ่ขึ้น เรียกว่า “ปราสาทบายน” ซึ่งประกอบด้วยหมู่ปรางค์ใหญ่น้อยประมาณ ๕๐ องค์ ส่วนบนของปรางค์ทุกองค์จะแกะสลักเป็นรูปพระพักตร์พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ทรงสร้างพระพุทธรูป “ชัยพุทธมหานาถ” เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๒๓ องค์ แล้วโปรดให้นำไปประดิษฐานยังวิหารต่างๆ ทั่วพระราชอาณาจักร ทรงนิมนต์พระสงฆ์เข้าไปบิณฑบาตในพระราชวังทุกวัน วันละ ๔๐๐ รูป นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่งก็คือ พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ทรงส่งพระราชโอรสองค์หนึ่ง (นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่า ทรงพระนามว่า “ตามลันทะ”) ให้เดินทางไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่ลังกา ตอนเดินทางกลับพระภิกษุตามลันทะก็ได้นำเอาพระพุทธรูป นิกายมหายานมาเผยแผ่ในอาณาจักรกัมพูชาด้วย

ในช่วงสมัยหลังเมืองพระนคร อาณาจักรกัมพูชาได้มีการย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่กรุงพนมเปญ และต้องทำสงครามขัดเคืองกับประเทศเพื่อนบ้านตลอดเวลา นอกจากนี้ บางครั้งราชวงศ์ของกัมพูชาก็เกิดการสู้รบแย่งชิงราชสมบัติกันเอง ดังนั้น จึงส่งผลให้พระพุทธศาสนาพลอยเสื่อมโทรมลงไปด้วย

พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชาได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งในรัชสมัยของพระเจ้าหริรัศมีรามาริบัติ (นังกองดวง) ซึ่งขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๔ โดยในรัชกาลของพระองค์ พระภิกษุชาวกัมพูชา ซึ่งได้รับการศึกษาทางด้านพระพุทธศาสนาจากกรุงเทพฯ ได้ร่วมมือกันฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น ที่สำคัญ ได้แก่ การจัดตั้งโรงเรียนสอนพระปริยัติธรรมชั้นสูงในกรุงพนมเปญ มีชื่อเรียกว่า “ศาลาบาลีสันสูง” และยังนำเอานิกายธรรมยุตจากเมืองไทยเข้าไปประดิษฐานที่ประเทศกัมพูชาเป็นครั้งแรกอีกด้วย

นอกจากสงครามกับภายนอกประเทศแล้ว สภาพการเมืองภายในของเขมรหรือกัมพูชาก็เป็นปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสู้รบทำสงครามกลางเมืองระหว่างชาวเขมรด้วยกัน โดยหลังจากที่กองทัพเขมรแดง (ที่เป็นกลุ่มชาวเขมรที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์) ได้รับชัยชนะในการทำสงครามกลางเมืองก็ได้ปราบปรามผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับระบอบการปกครองของตนอย่างรุนแรง ซึ่งมีทั้งชาวพุทธทั่วไปและพระภิกษุสงฆ์เป็นจำนวนมาก โดยวัดหลายแห่งถูกรื้อทำลาย หรือไม่ก็ถูกตัดแปลงเป็นที่ตั้งของกองทหาร ศาสนสมบัติถูกปล้นสะดม ประกาศห้ามไม่ให้ประชาชนใส่บาตรทำบุญ และไม่เข้าร่วมชุมนุมประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และให้พระสงฆ์หลายพันรูปลาสิกขาออกมาเป็นทหาร และบางส่วนก็เดินทางลี้ภัยสงครามเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ปัญหาเหล่านี้ถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความเจริญของพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา

ถึงแม้เขมรแดงจะหมดสิ้นอำนาจไปในปลาย พ.ศ. ๒๕๒๑ และรัฐบาลชุดใหม่ของประเทศกัมพูชาก็ได้การนำของนายเฮง สัมริน ซึ่งได้รับการหนุนหลังจากเวียดนามจะขึ้นมา มีอำนาจแทนที่ แต่สถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในกัมพูชาก็มิได้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะทางรัฐบาลเฮง สัมริน ก็มีนโยบายไม่ให้ประชาชนนับถือศาสนา การเทศนาสั่งสอนประชาชนถือว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ห้ามทำบุญตักบาตร หนังสือและคัมภีร์ทางศาสนาถูกเผาทำลายทิ้ง นอกจากนี้ การที่วัดได้ถูกตัดแปลงให้เป็นที่ตั้งกองทหารของกลุ่มเขมรฝ่ายต่างๆ ทำให้วัดวาอารามกลายเป็นเป้าหมายถูกโจมตีด้วย ส่งผลให้วัด พระอุโบสถ พระพุทธรูปเสียหายจำนวนมาก ภายหลังจากสงครามกลางเมืองในกัมพูชาสงบลงใน พ.ศ. ๒๕๓๔ เมื่อบ้านเมืองกลับเข้าสู่ความสงบ ทั้งรัฐบาลและประชาชนกัมพูชาจึงได้ช่วยกันฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้กลับสู่ความรุ่งเรืองอีกครั้ง

๗) พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเวียดนาม ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์กับจีนมาตั้งแต่สมัยโบราณโดยที่จีนได้เข้ายึดเวียดนามเป็นเมืองขึ้นและทำการปกครองเวียดนามอยู่หลายร้อยปี จนเวียดนามเกือบจะกลายเป็นรัฐรัฐหนึ่งของจีน ดังนั้น เมื่อจีนนับถือศาสนาใด ศาสนานั้นก็จะเผยแพร่เข้ามาในเวียดนามด้วย เริ่มแรกอิทธิพลของลัทธิเต๋าและลัทธิขงจื้อได้เผยแพร่เข้ามาสู่เวียดนามก่อน จนถึง พ.ศ. ๗๓๒ คณะธรรมทูตจากจีนหลายคณะจึงได้เดินทางเข้ามาเผยแพร่และประดิษฐานพระพุทธศานานิกายมหายานในเวียดนาม อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาในช่วงสมัยแรกเริ่มยังไม่เป็นที่นิยมนับถือกันอย่างแพร่หลายนัก กระทั่งถึง พ.ศ. ๑๕๑๒ เมื่อราชวงศ์ดิงได้ขึ้นมามีอำนาจปกครองเวียดนาม พระพุทธศานานิกายมหายานจึงได้รับการเอาใจใส่ฟื้นฟูและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น

ตลอดสมัยการปกครองของราชวงศ์ดิงห์ ราชวงศ์เล (ตอนต้น) และราชวงศ์ลี พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมาก ทั้งนี้เพราะพระมหากษัตริย์เวียดนามทรงเอาพระทัยใส่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี

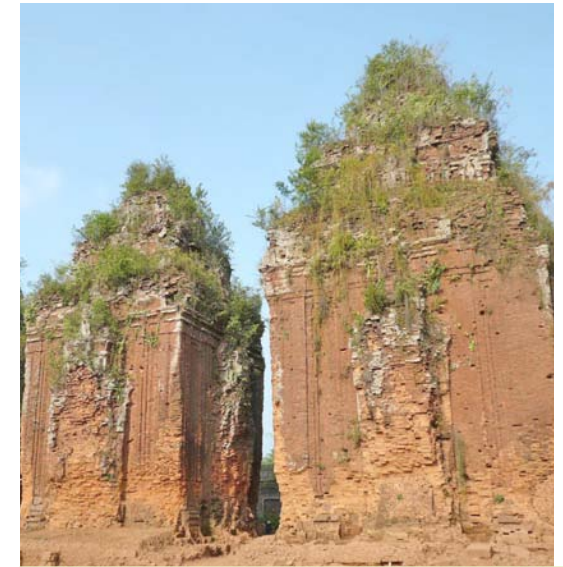
อีกประการหนึ่งสืบเนื่องมาจากบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมเวียดนาม เพราะพระภิกษุส่วนใหญ่มักจะเป็นนักปราชญ์รอบรู้วิชาการต่างๆ นอกเหนือไปจากความรู้ ความเชี่ยวชาญในกิจการทางด้านพระพุทธศาสนา เช่น กฎหมาย วรรณคดี รัฐศาสตร์ จริยศาสตร์ ปรัชญา โหราศาสตร์ แพทยศาสตร์ ดังนั้น เมื่อประชาชนให้ความเคารพศรัทธาต่อพระภิกษุสงฆ์เป็นอย่างมาก จึงส่งผลให้การเผยแผ่พระพุทธศานานิกายมหายานดำเนินไปได้ อย่างสะดวกจนเป็นที่นับถือกันอย่างแพร่หลาย

พระพุทธศานานิกายมหายานเริ่มเสื่อมลงในสมัยราชวงศ์ตรัน เมื่อเวียดนามต้องตกเป็นเมืองขึ้นของจีนในระหว่าง พ.ศ. ๑๙๕๗ - ๑๙๖๘ โดยจีนได้สนับสนุนให้มีการเผยแพร่ลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋าเข้ามายังเวียดนามอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งข้าราชการจีนก็ขัดขวางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สั่งให้รื้อทำลายวัดวิหารและยึดคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเอาไปเผาทิ้งเสียเป็นจำนวนมาก

ในสมัยราชวงศ์เล (ตอนปลาย) พระพุทธศาสนาก็ยิ่งมีมุมมองมากขึ้นอีก ทั้งนี้เพราะพระภิกษุได้เข้ามาสืบบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง การบำเพ็ญเพียรตามพระธรรมวินัย ถูกละเลย รวมทั้งพระมหากษัตริย์เองก็มิได้เอาพระทัยใส่ที่จะฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้กลับคืนสู่ความเจริญรุ่งเรืองดังดั่งเก่า ส่งผลให้ประชาชนคลายความศรัทธาในพระพุทธศาสนาลงไปอีก

ในช่วง พ.ศ. ๒๐๗๑ - ๒๓๔๕ อันเป็นช่วงที่ราชวงศ์ตรินห์แห่งเวียดนามเหนือและราชวงศ์เหงียนแห่งเวียดนามใต้แย่งชิงอำนาจกัน ก็ได้มีการสนับสนุนพระพุทธศาสนาที่ไม่บริสุทธิ์ให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะแต่ละฝ่ายต่างมุ่งหวังที่จะดึงชาวพุทธให้เข้ามาเป็นฐานกำลังสำคัญของตน ฉะนั้นในระยะนี้พระพุทธศาสนาในเวียดนามจึงมีแต่เรื่องเวทมนตร์คาถาและอิทธิฤทธิ์ต่างๆ มากกว่าที่จะเป็นการชี้แนะแนวทางให้ผู้มีความศรัทธานับถือได้หลุดพ้นจากห้วงสังสารวัฏ

เมื่อเวียดนามตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสใน พ.ศ. ๒๔๒๖ พระพุทธศาสนาก็ได้รับความกระทบกระเทือนอย่างหนัก ทั้งนี้เพราะชาวพุทธได้ร่วมมือกันจัดตั้งขบวนการชาตินิยมทำสงครามกองโจรสู้รบกับทหารฝรั่งเศส เพื่อปลดปล่อยเวียดนามให้เป็นอิสระ

พุทธสถานในเวียดนามที่ยังหลงเหลืออยู่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของนิกายมหายาน

รัฐบาลฝรั่งเศสจึงดำเนินการตอบโต้ด้วยการเข้าควบคุมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิด ยึดคัมภีร์และหนังสือทางพระพุทธศาสนาเอาไปเผาทำลายเสียเป็นอันมาก การร่วมชุมนุมของพุทธศาสนิกชนเพื่อประกอบพิธีกรรมจะต้องได้รับอนุญาตจากทางการฝรั่งเศสก่อน นอกจากนี้ชาวเวียดนามที่จะสมัครทำงานกับรัฐบาลฝรั่งเศสจะต้องโอนสัญชาติเป็นชาวฝรั่งเศส และต้องเปลี่ยนศาสนาหันไปนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกด้วย จึงจะมีสิทธิอย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้ชาวเวียดนามเป็นจำนวนไม่น้อยหันไปนับถือศาสนาคริสต์

นับตั้งแต่ยุคสมัยประธานาธิบดีโง ดินห์ เดียม มาจนเกิดสงครามเวียดนามอันยาวนาน พระพุทธศาสนาและชาวพุทธถูกทำลายมาโดยตลอด หลังสงครามเวียดนามยุติลง เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ได้รวมเป็นหนึ่งเดียว มีชื่อว่า “สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” พระพุทธศาสนาซึ่งอยู่ในสภาพ “เสื่อมโทรมมาก” ก็ถูกกระหน่ำซ้ำเติมโดยพวกคอมมิวนิสต์เข้าไปอีก เช่น ประชาชนถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพทางศาสนา ห้ามเผยแพร่ศาสนาทุกศาสนา วัดและพระสงฆ์ถูกทำลายและกดขี่ข่มเหงเป็นจำนวนมาก ที่ดินของวัดถูกยึดเป็นของรัฐ ห้ามประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ห้ามทำบุญตักบาตร ห้ามอุปสมบท คัมภีร์ศาสนาถูกเผาทำลาย พระสงฆ์และชาวพุทธบางส่วนได้ลี้ภัยออกไปอยู่ต่างประเทศ ในที่นี้รวมถึงท่านติช นัท ฮันห์ ซึ่งได้ลี้ภัยไปอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส และได้เผยแพร่พระพุทธศาสนาอยู่ที่หมู่บ้านพลัม ประเทศฝรั่งเศส

๑.๒ การนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน

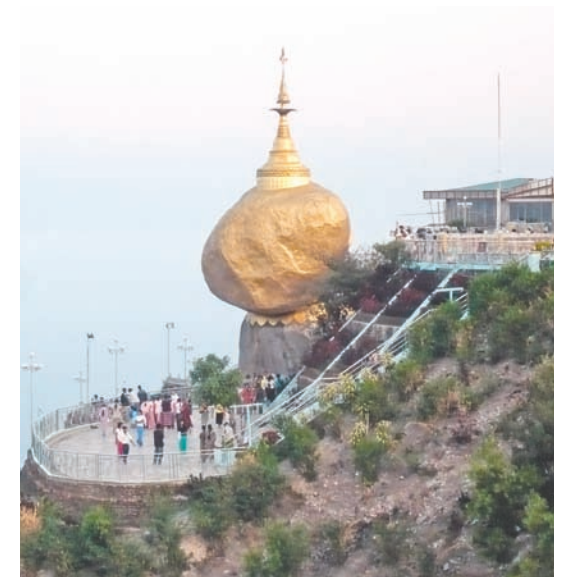
ประเทศเพื่อนบ้านของเรา หลังจากรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของตนแล้ว ก็พยายามพิทักษ์มรดกทางใจอันล้ำค่านี้ไว้อย่างสุดกำลัง แม้ว่าบางประเทศจะถูกปกครองด้วยลัทธิการเมืองที่ไม่ยอมให้ประชาชนแสดงว่าตนนับถือศาสนาใดๆ ก็ตาม แต่ในส่วนตัวลึกแห่งจิตใจของประชาชนแล้ว ก็ยังมีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่ เพราะได้นับถือสืบทอดต่อกันมายาวนานต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบันพอสังเขป

๑) พระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมา พระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาในปัจจุบันนั้นกล่าวได้ว่าแม้มีปัญหาความวุ่นวายจากการเมืองภายในประเทศ แต่ก็มิได้เป็นอุปสรรคต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในประเทศแต่อย่างใด เพราะพุทธศาสนิกชนชาวพม่า ก็ยังคงให้ความเคารพและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างไม่เสื่อมคลาย โดยรัฐบาลเมียนมาได้ให้ความสำคัญแก่พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ ใน พ.ศ. ๒๕๐๔ รัฐบาลเมียนมาได้ตรากฎหมายรับรองว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของเมียนมา รวมทั้งตรากฎหมายอื่นๆ อีกมากมายที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้ถึงการให้ความสำคัญแก่พระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมา ที่มีพลเมืองที่เป็นพุทธศาสนิกชนกว่าร้อยละ ๘๙ ซึ่งถือเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศ

สำหรับผู้ที่เป็นพุทธศาสนิกชนชาวพม่าก็ยังคงปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด มีการเข้าวัดทำบุญ รักษาอุโบสถศีลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนการปฏิบัติธรรมตามหลักวิปัสสนากรรมฐาน (สาย ยุกหนอ - พองหนอ) ดังจะเห็นได้จากการตั้งสำนักกรรมฐานขึ้นทั่วประเทศ ทั้งยังได้เผยแพร่ออกไปยังต่างประเทศด้วย และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก เนื่องจากมีผู้คนจากประเทศต่างๆ ทั้งประเทศในแถบเอเชีย ยุโรป และสหรัฐอเมริกา เดินทางไปศึกษาวิปัสสนากรรมฐานที่ประเทศเมียนมา และนำกลับไปเผยแพร่ยังประเทศของตนเป็นจำนวนมาก รวมทั้งประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ ชาวพม่ายังมีค่านิยมให้ลูกบวชเป็นสามเณรตั้งแต่อายุน้อยๆ เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยืนนาน และให้ความเคารพต่อพระสงฆ์และศาสนสถานอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการออกกฎเกณฑ์สำหรับปฏิบัติตนในเขตพุทธสถาน เช่น การห้ามสวมรองเท้า ถู่นองและถูงเท้า ห้ามกางร่ม และห้ามสวมกางเกงขาสั้นหรือกระโปรงสั้นเวลาเข้าไปในบริเวณลานพระมหาเจดีย์หรือเขตพุทธาวาส หากผู้ใดฝ่าฝืนก็จะได้รับการลงโทษ หรือการร่วมแรงร่วมใจกันทำนุบำรุงวัดวาอาราม และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้อยู่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพม่าตราบนานเท่านาน

วิถีชีวิตประจำวันของชาวพม่ายังผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้นและเป็นวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ เช่น ก่อนไปทำงานนอกบ้านและหลังเลิกงาน ชาวพม่าส่วนใหญ่จะไปแหวะที่วัดก่อนทุกครั้ง ทั้งนี้เพื่อไปกราบพระธาตุเจดีย์ ไหว้พระสวดมนต์ สมาทานศีล นั่งสมาธิภาวนา เป็นต้น

ในด้านการส่งเสริมการศึกษาทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ รัฐบาลเมียนมาได้กำหนดถวายนิยัตินแก่พระภิกษุสามเณรผู้ที่สามารถสอบไล่ได้มากน้อยตามลำดับชั้นที่สอบได้รวมทั้งให้สิทธิพิเศษในการโดยสารยานพาหนะที่เป็นของรัฐบาลได้ทั่วประเทศโดยไม่ต้องเสียค่าโดยสาร ถือเป็นกรให้ความสำคัญและช่วยในการสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุและสามเณรในการที่จะสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

องค์พระธาตุนันทอินทร์แขวน (ใจกัที่โย) ที่ประเทศเมียนมา มีธรรมเนียมปฏิบัติว่าพุทธศาสนิกชนต้องแต่งกายเรียบร้อย และห้ามผู้หญิงขึ้นไปปิดทองที่องค์พระธาตุ

สิ่งที่ถือว่าเป็นความก้าวหน้าในกิจการของพระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาในปัจจุบันก็คือ คณะสงฆ์ของประเทศเมียนมาได้ดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทจากทั่วโลก ดังใน พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้มีการก่อตั้งสมาคมพระพุทธศาสนาเถรวาทนานาชาติ และจัดประชุมครั้งแรกขึ้นในระหว่างวันที่ ๙ - ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศเมียนมา และการประชุมครั้งที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๓ - ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่เมืองสะกาย ประเทศเมียนมาอีกเช่นกัน โดยการประชุมดังกล่าวได้รับความร่วมมือจากคณะสงฆ์และนักวิชาการทางศาสนาจากหลายประเทศทั่วโลก ถือเป็นบทบาทสำคัญของคณะสงฆ์เมียนมาที่ได้ประสานความร่วมมือกันทางพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ

นอกจากนี้ พระสงฆ์ของเมียนมามีบทบาทสำคัญในทางการเมือง โดยได้จัดตั้งสหภาพเยาวชนแห่งพม่า (All Burma Young Monks' Union) ในเขตปลดปล่อย เพื่อดำเนินการเรียกร้องและต่อสู้อย่างสันติตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนาในประเทศเมียนมาที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัด

๒) พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย

พระพุทธศาสนานิกายมหายานเคยเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินโดนีเซียมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓ ดังปรากฏพุทธสถานที่สำคัญซึ่งหลงเหลือเป็นหลักฐานมาจนถึงปัจจุบันหลายแห่ง แต่หลังจากศาสนาอิสลามได้เข้ามาแพร่หลายและชาวชวา ก็ได้ยอมรับนับถือเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งมีผู้นับถือกว่าร้อยละ ๘๖ ของประชากรทั้งประเทศ ทำให้จำนวนประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนาตกลงเหลือประมาณร้อยละ ๑ เท่านั้น

การประกอบพิธีเวียนเทียนของพุทธศาสนิกชนที่นับถือพระพุทธศาสนาที่บุโรพุทโธ ประเทศอินโดนีเซีย เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ชาวพุทธในอินโดนีเซียร่วมกันสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันชาวอินโดนีเซียที่นับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายาน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่เกาะบาหลี แม้ว่ามีศาสนิกชนบางส่วนที่มีการยอมรับนับถือศาสนาฮินดูควบคู่ไปด้วย แต่ก็ถือว่าทั้งสองศาสนาสามารถผสมผสานกันได้อย่างสนิทแน่นแฟ้นในวิถีชีวิตของชาวบาหลี โดยบุโรพุทโธยังคงเป็นศาสนสถานสำคัญที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนในประเทศอินโดนีเซีย ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็จะมีการร่วมกันประกอบพิธีเวียนเทียนรอบองค์พระเจดีย์ อันถือเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่ชาวพุทธในอินโดนีเซียร่วมกันสืบทอดและจรรโลงรักษาไว้

ความสนใจในพระพุทธศาสนาของชาวอินโดนีเซียในปัจจุบันนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะชาวพุทธเท่านั้น แม้แต่รัฐบาลอินโดนีเซียเองที่ผู้นำเป็นคนมุสลิม ก็ยังให้การรับรองว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่งของชาวอินโดนีเซีย พร้อมทั้งประกาศให้วันวิสาขบูชาเป็นวันหยุดราชการ

ในขณะเดียวกัน ภาครัฐก็ยังมีส่วนสนับสนุนในการจัดงานร่วมกับเครือข่ายองค์กรพุทธเป็นประจำทุกปีเช่นกัน การฉลองวันวิสาขบูชา ชาวพุทธในอินโดนีเซียจะฉลองกันเป็นเวลา ๑ เดือน ด้วยการปฏิบัติธรรม โดยชาวพุทธในประเทศอินโดนีเซียจะไม่เหมือนกับประเทศอื่นที่ฉลองกันเพียงวันเดียว แต่อินโดนีเซียมีการจัดงานฉลองเนื่องในวันวิสาขบูชาเป็นเวลานานนับเดือน

การดำเนินกิจกรรมทางศาสนาก็ได้มีการจัดตั้งสมาคมเพื่อสอนพระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของอินโดนีเซีย ด้วยการดำเนินกิจกรรมการบรรยายธรรมะ สอนการปฏิบัติสมาธิ และออกวารสารต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เช่น วารสารวิปัสสนา วารสารธรรมจารินี เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้การดูแลของพุทธสมาคมอินโดนีเซียซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงจาการ์ตา โดยทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมทางศาสนา ตลอดจนเรื่องราวต่างๆ ของพุทธศาสนิกชนในประเทศอินโดนีเซีย

แม้ในปัจจุบันพระพุทธศาสนาในอินโดนีเซียจะได้รับการยอมรับจากทางรัฐบาลแล้ว หากแต่ก็ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง แม้ว่าจะมีวัดทางพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในประเทศอินโดนีเซียกว่า ๑๕๐ วัด มีพุทธศาสนิกชนประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ คน ดังกล่าว จำนวนของพุทธศาสนิกชนในประเทศยังถือว่าน้อยเมื่อเทียบกับชาวมุสลิมซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของอินโดนีเซีย แต่ก็ถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีที่พระพุทธศาสนาเริ่มได้รับการยอมรับและมีความสำคัญมากขึ้นในดินแดนแห่งนี้

๓) พระพุทธศาสนาในประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ด้วยความที่ประเทศนี้ส่วนหนึ่งก็มีพลเมืองที่มีเชื้อสายจีน ไทย และพม่า ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงยังมีบทบาทในหมู่ชาวจีน ไทย และพม่า ซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซีย แม้จะมีอัตราพุทธศาสนิกชนในประเทศนี้เพียงร้อยละ ๑๙ แต่ก็ถือเป็นศาสนาที่มีความสำคัญรองจากศาสนาอิสลาม

พระพุทธรูปปางไสยาสน์ วัดไชยมงคลาราม บนเกาะปีนัง เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนในประเทศมาเลเซีย

ในปัจจุบันพุทธศาสนิกชนในประเทศมาเลเซีย ได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งสมาคมที่ดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาหลายสมาคม เช่น สมาคมผู้สอนพระพุทธศาสนา เป็นสมาคมที่ดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือพระธรรมเทศนาต่างๆ ในฉบับภาษาอังกฤษ และยังจัดทำหลักสูตรอบรมพระสงฆ์สำหรับทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยุวพุทธิกสมาคมแห่งมาเลเซีย เป็นสมาคมที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นที่พบปะสังสรรค์และจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกันของเหล่าหนุ่มสาวชาวมาเลเซีย สมาคมชาวพุทธแห่งมาเลเซีย ตั้งขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและทำหน้าที่สาธารณสงเคราะห์เพื่อชาวมาเลเซียที่ยากไร้ ศูนย์สมาธิวิปัสสนาแห่งชาวพุทธมาเลเซีย จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ฝึกอบรมสมาธิวิปัสสนากรรมฐานของพุทธศาสนิกชนชาวมาเลเซีย

นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งพุทธสมาคมในมหาวิทยาลัยต่างๆ ของประเทศมาเลเซียด้วยการพยายามสร้างวัดใหม่ๆ ขึ้นในประเทศมาเลเซีย ปัจจุบันมีทั้งวัดมหายานและเถรวาทอยู่ในประเทศมาเลเซียราว ๘๐ วัด เป็นศูนย์รวมชาวพุทธ ทั้งจีน ไทย และพม่า โดยมีวัดไทยที่สำคัญอยู่หลายวัด เช่น วัดเชตวัน วัดไชยมงคลาราม เป็นต้น

นอกจากนี้ ชาวพุทธในมาเลเซียยังคงมีการรวมตัวกันทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ สมาคมสงฆ์แห่งพุทธศาสนิกชนมาเลเซีย ได้จัดกิจกรรม “มหาสังฆทาน” ที่วัดถ่านเคียง ประเทศมาเลเซีย โดยคณะภิกษุ และภิกษุณีของวัดถ่านเคียง พร้อมด้วยกลุ่มฆราวาสที่ร่วมกันจัดงานนี้ขึ้น โดยในปัจจุบันมีการนับถือพระพุทธศาสนานิกายที่สำคัญ ๒ นิกาย คือ มหายานและเถรวาท ซึ่งทั้ง ๒ นิกายก็มีการสร้างวัดประจำแต่ละนิกายขึ้นหลายแห่ง ซึ่งมีทั้งที่เป็นวัดของชาวมาเลเซีย และวัดของชาวต่างประเทศ เช่นวัดไทย ซึ่งทั้งหมดเป็นวัดในมหานิกายกว่า ๗๙ วัด ซึ่งตั้งกระจายไปตามรัฐต่างๆ ได้แก่ รัฐเคดาห์ รัฐปะละ รัฐปะริส และรัฐตรังกานู นอกจากนี้ยังมีวัดพม่า วัดศรีลังกา และวัดที่ชาวจีนตั้งขึ้นอีกจำนวนหนึ่ง โดยวัดเหล่านี้มีหน้าที่สำคัญคือ อบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชน สอนวิปัสสนากรรมฐาน การสวดมนต์ รวมทั้งการจัดตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาวันเสาร์ อาทิตย์ และให้ความช่วยเหลือทางด้านสังคมสงเคราะห์อีกด้วย

๔) พระพุทธศาสนาในประเทศสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์ถือเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติและศาสนา โดยประชากรของสิงคโปร์จะนับถือศาสนาหลักๆ ได้แก่ พระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาฮินดู โดยมีอัตราส่วนของประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนาของทั้งประเทศประมาณร้อยละ ๔๒ ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่ของพุทธศาสนิกชนชาวสิงคโปร์เป็นชาวจีน คือ ประมาณร้อยละ ๘๐ ของพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศ สำหรับนิกายที่มีผู้นับถือมากที่สุด ได้แก่ พระพุทธศาสนานิกายมหายาน

ปัจจุบันพระพุทธศาสนาในประเทศสิงคโปร์ได้รับความสนใจจากพุทธศาสนิกชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น อีกทั้งยังร่วมในสมาคมต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น สหพันธ์พุทธศาสนิกชนชาวสิงคโปร์ สหภาพพุทธศาสนิกชน สถาบันสตรีชาวพุทธสิงคโปร์ สมาคมพุทธศาสนาแห่งสิงคโปร์ องค์การยุวพุทธแห่งสิงคโปร์ และองค์การพุทธยานแห่งสิงคโปร์ เป็นต้น โดยสมาคมทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้มีการดำเนินกิจกรรมที่คล้ายกัน เช่น การแสดงพระธรรมเทศนา แสดงปาฐกถาหรืออภิปรายธรรมโดยพระสงฆ์ หรือฆราวาสผู้ทรงคุณวุฒิ และการจัดให้มีพิธีกรรมทางศาสนาในโอกาสสำคัญต่างๆ มีการแปลคัมภีร์และเอกสารทางพระพุทธศาสนาออกเป็นภาษาต่างๆ

วัดศากยมุนีคยา ประเทศสิงคโปร์ เป็นศาสนสถานสำคัญทางพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ที่เป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชาวสิงคโปร์

พุทธศาสนิกชนชาวสิงคโปร์ยังได้รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งพุทธสมาคมแห่งสิงคโปร์ซึ่งปัจจุบันมีกว่า ๑,๘๐๐ แห่งทั่วประเทศ โดยนอกจากเป็นสมาคมที่มีจุดประสงค์เพื่อเผยแผ่และดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว ชาวพุทธเหล่านี้ยังได้ดำเนินการสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ ซึ่งถือเป็นการดำเนินตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในเรื่องของความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งชาวพุทธที่ดีพึงกระทำต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติและศาสนา นอกจากนี้ ในปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสิงคโปร์ยังได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเป็นสื่อกลาง ดังเห็นได้จากการดำเนินงานของศูนย์ปฏิบัติพุทธสมาธิแห่งประเทศสิงคโปร์ ที่ริเริ่มผลิตหนังสือ electronic หรือ e-books ออกมาชุดหนึ่งสำหรับเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในอินเทอร์เน็ต เช่น เรื่อง “ขุมทรัพย์แห่งความจริง พระธรรมบทมีภาพประกอบ” (Treasury of Truth : Illustrated Dhammapada) โดยจัดทำเป็น ๓ ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาสิงหล หรือหนังสือ electronic ที่ว่าด้วยเรื่อง “ธรรมชาติของชีวิตและความตาย” (The Nature of Life and Death) และเรื่อง “มงคลสูงสุด” (Maha Mangala Sutta)

ปัจจุบันประเทศสิงคโปร์มีวัดทางพระพุทธศาสนาอยู่ประมาณ ๑๑๒ วัด ส่วนใหญ่เป็นวัดของฝ่ายมหายาน ในจำนวนนี้มีวัดไทยอยู่ประมาณ ๒๐ วัด วัดไทยที่สำคัญมี ๒ วัด คือ วัดอานันทเมตตาราม และวัดป่าเลไลยก์ เป็นศูนย์รวมใจของพุทธศาสนิกชนชาวไทยในสิงคโปร์

๕) พระพุทธศาสนาในประเทศลาว

ปัจจุบันหลังจากประเทศลาวเริ่มเข้าสู่ภาวะสงบสุขจากปัญหาการเมืองภายในประเทศ จึงเริ่มมีการพยายามฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นอีกครั้ง

พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของคนลาว (จากภาพ) สตรีชาวลาวยืนในหลวงพระบางกำลังตักบาตรข้าวเหนียว

หลังจากซบเซาลงเนื่องจากปัญหาภายในประเทศ โดยส่วนหนึ่งได้รับความร่วมมือจากพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนชาวไทย ที่ทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศลาวกลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง เพราะอย่างไรก็ตามประเทศลาวก็ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนากว่าร้อยละ ๘๐ ของประชากรทั้งหมดในประเทศ

สถานการณ์พระพุทธศาสนาในประเทศลาวปัจจุบัน ก็ยังคงเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของประชาชน ทั้งยังมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านต่างๆ โดยพระสงฆ์ก็ยังคงเป็นที่พึ่งของชุมชน คอยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือในสิ่งต่างๆ จนกล่าวได้ว่า

วัดในประเทศลาวถือเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของประชาชนชาวลาว และเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมของชุมชน นอกจากนี้ ประเพณีพิธีกรรมที่สำคัญของประเทศส่วนใหญ่ก็มีที่มาจากพระพุทธศาสนา ดังเช่น ประเพณีงานทำบุญพระธาตุหลวง ซึ่งปัจจุบันถือเป็นประเพณีที่สำคัญประจำชาติของลาว

สำหรับการศึกษาของพระสงฆ์ อันถือเป็นศาสนทายาทสำคัญที่จะสืบทอดพระพุทธศาสนา ก็ได้มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนา หรือวิทยาลัยสงฆ์ โดยปัจจุบันตั้งอยู่ที่วัดองค์ต่อมหาวิหาร นครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งพระสงฆ์ที่ศึกษาจบแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการของประเทศ และมีสิทธิได้รับการขนานนามว่า “มหา”

สำหรับหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันแห่งนี้ได้จัดให้มีการเรียนการสอนทั้งพระปริยัติธรรม และวิชาการสมัยใหม่ เช่น ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาลาว ภาษาอังกฤษ ศาสนา ปรัชญา จิตวิทยา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมวิทยา การศึกษา สุขภาพ ตลอดจนโหราศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้พระสงฆ์ที่ศึกษาจบแล้วจะต้องอยู่ปฏิบัติงานในสมณเพศอย่างน้อย ๒ ปีจึงจะสามารถลาสิกขาได้

นอกจากจะมีการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้ว สถาบันยังได้จัดให้มีกิจกรรมเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอีกหลายประการ เช่น การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การอบรมพระวิปัสสนาจารย์ การอบรมพระธรรมกถึก การศึกษาภาษาบาลี การจัดพิมพ์วารสารเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีวิทยาลัยสงฆ์อีกแห่งตั้งอยู่ที่แขวงจำปาศักดิ์ ซึ่งดำเนินการเรียนการสอนคล้ายกันกับที่นครหลวงเวียงจันทน์ และยังมีการจัดส่งพระสงฆ์ลาวเข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ของประเทศไทย คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยของไทย รวมทั้งวิทยาเขตตามภูมิภาคต่างๆ มีพระสงฆ์ลาวเข้ามาศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี และปริญญาโทจำนวนมาก ส่วนใหญ่พระสงฆ์เหล่านี้ถือเป็นกำลังสำคัญที่จะกลับไปพัฒนาพระพุทธศาสนาในประเทศลาวให้เจริญยิ่งขึ้นในอนาคต

กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาในประเทศลาวปัจจุบันมีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงขึ้น เนื่องจากชาวลาวมีความเคารพและศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น โดยประชาชนนิยมทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและทางราชการก็กำหนดให้เป็นวันหยุดราชการ ตลอดจนการอุปสมบทก็ยังคงเป็นธรรมเนียมที่ผู้ชายของลาวในวัยครบเกณฑ์จะต้องเข้าบวชเรียนในพระพุทธศาสนา รวมทั้งมีการสร้างวัดลาวขึ้นในต่างประเทศหลายแห่ง เช่น ที่สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และออสเตรเลีย เป็นต้น

๖) พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา

กล่าวได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่ค่อนข้างได้รับผลกระทบจากปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศ

ทำให้พระพุทธศาสนาของกัมพูชาเกิดภาวะชะงักงันไปเป็นเวลานาน จนกระทั่งหลังสงครามกลางเมืองใน พ.ศ. ๒๕๓๔ พระพุทธศาสนาก็เริ่มได้รับการฟื้นฟูอีกครั้งในฐานะที่เป็นศาสนาประจำชาติที่มีประชากรกว่าร้อยละ ๘๕ นับถือพระพุทธศาสนา โดยรัฐบาลกัมพูชามีการส่งเสริมให้ชาวกัมพูชาเข้ารับการอุปสมบท การสนับสนุนให้พิธีกรรมของทางราชการที่ต้องมีพระสงฆ์เข้าร่วมประกอบพิธีด้วย ทั้งยังให้วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นวันหยุดราชการ ตลอดจนบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามที่สำคัญซึ่งเสียหายจากภัยสงคราม เพื่อให้สามารถใช้ประกอบศาสนกิจได้ดังเดิม

หลังสงครามกลางเมืองสงบ กิจกรรมทางด้านศาสนาในประเทศกัมพูชาได้รับการส่งเสริมฟื้นฟูมากขึ้น (จากภาพ) พระสงฆ์กำลังบิณฑบาตที่ถนนสายหนึ่งในประเทศกัมพูชา

ในด้านการศึกษามีการจัดตั้งโรงเรียนหรือองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่สอนเฉพาะพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุสามเณร ซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ เช่น การฟื้นฟูมหาวิทยาลัยสงฆ์พุทธศาสนา พระสิหนุราช ให้เป็นศูนย์ศึกษาพระธรรมวินัย การจัดตั้งสถาบันพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมวรรณคดี สำหรับพระภิกษุและประชาชนทั่วไปได้เข้าไปศึกษาค้นคว้า การตั้งสมาคมชาวพุทธเขมร

รัฐบาลกัมพูชาได้สนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาบรรพชาอุปสมบท เพื่อสืบทอดและธำรงรักษาพระพุทธศาสนา

และสมาคมเพื่อการพัฒนาและธำรงรักษาพระพุทธศาสนา เป็นต้น

ส่วนกิจกรรมในด้านต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชาก็ได้มีการส่งเสริมให้มีขึ้น ดังเช่น การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสันติภาพในกัมพูชา โดยจัดในรูปแบบธรรมยาตรา ที่เดินไปตามเส้นทางที่ได้รับความสะดวกปลอดภัยจากสงครามในประเทศกัมพูชา ซึ่งกิจกรรมนี้มีการจัดขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๕๓๕ มาจนถึงปัจจุบัน การดำเนินงานมีการเทศนาสั่งสอนหลักธรรมทางศาสนาให้แก่พุทธศาสนิกชนไปตลอดทั้งเส้นทางที่ขบวน

ธรรมยาตราผ่าน พร้อมทั้งสอนศีล ๕ ให้แก่เด็ก มีการสวดมนต์และปลูกต้นไม้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมให้มีความรักความเมตตาแก่ผู้ป่วยโรคเอดส์ นับเป็นกิจกรรมดีๆ ที่ชาวพุทธเริ่มขึ้นเพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนาและสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้กับประชาชนชาวพุทธ ปัจจุบันรัฐบาลกัมพูชาได้สนับสนุนให้ชาวพุทธเข้ามาบรรพชาอุปสมบท และส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษา เพื่อให้พระพุทธศาสนากลับมาเจริญรุ่งเรืองอีกครั้ง ปัจจุบันประชาชนกัมพูชาร้อยละ ๙๕ นับถือพระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์แห่งกัมพูชาแบ่งเป็น ๒ นิกาย คือ มหานิกาย และธรรมยุติกนิกาย มีสมเด็จพระสังฆราชนิกายละ ๑ พระองค์

๗) พระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนาม หลังจากสงครามอินโดจีนสิ้นสุดลงใน พ.ศ. ๒๕๓๐ พระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามได้เริ่มฟื้นตัวอีกครั้ง รัฐบาลของเวียดนามได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการนับถือศาสนามากขึ้น มีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามที่เสียหายจากภัยสงคราม ซึ่งถือเป็นสัญญาณแห่งการเริ่มต้นฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามอีกครั้งหนึ่ง โดยรัฐบาลเวียดนามได้ให้การสนับสนุนการอบรมเผยแผ่ธรรมะ มีการกำหนดหลักสูตรพระพุทธศาสนาให้อยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนของประเทศ รวมทั้งการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนสมณทูตกับประเทศใกล้เคียง เช่น ไทย เมียนมา กัมพูชา และจีน เป็นต้น

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นต้นมา รัฐบาลเวียดนามได้มีการรวบรวมชาวพุทธทุกนิกายและองค์กรต่างๆ ทั่วประเทศเวียดนาม เพื่อจัดตั้ง “ชุมชนชาวพุทธแห่งเวียดนาม” ในการร่วมฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นอีกครั้งภายหลังการรวมชาติ ภายใต้คำขวัญว่า “ธรรมะ-ชาติ-สังคมนิยม” และร่วมกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อนำความสงบสุขและสันติภาพมาสู่โลก รวมทั้งได้จัดตั้งองค์กรระดับชาติ ๕ องค์กร และได้มีการแปลและพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นภาษาเวียดนามด้วย ทุกวันนี้ ภิกษุ ภิกษุณี สามเณร แม่ชี และสาวกพุทธบริษัททั้งหลาย อยู่ภายใต้การนำของชุมชนชาวพุทธแห่งเวียดนาม ที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงของประเทศไปสู่สิ่งใหม่ๆ นอกจากนี้ เมื่อต้น พ.ศ. ๒๕๔๘ ทางรัฐบาลเวียดนามยังได้อาราธนาท่านติช นัท ฮันห์ พระภิกษุชาวเวียดนาม ซึ่งพำนักอยู่ในประเทศฝรั่งเศส กลับมาจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ณ มาตุภูมิในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งได้รับความสนใจจากชาวพุทธทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก

การจัดการประชุมชาวพุทธนานาชาติเนื่องในวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลกประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงฮานอย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ ประเทศเวียดนามได้รับคัดเลือกให้เป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมชาวพุทธนานาชาติ เนื่องในวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก ณ กรุงฮานอย อันเป็นเมืองหลวงของประเทศ ซึ่งการเป็นเจ้าภาพในการประชุมครั้งนี้ถือเป็นก้าวสำคัญของพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามที่แสดงศักยภาพของพุทธศาสนิกชนในเวทีนานาชาติ และการประชุมดังกล่าวนี้ได้รับการบันทึกว่าเป็นการร่วมประชุมของชาวพุทธจากนานาชาติที่มากที่สุดในประวัติศาสตร์ โดยมีพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมประชุมประมาณ ๑,๕๐๐ คน จาก ๗๔ ประเทศทั่วโลก

๒. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

๒.๑ พระพุทธศาสนาช่วยสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสันติ พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าผู้ปกครองประเทศนอกจากจะมีคุณธรรมของผู้ปกครอง และมีความสามารถในการบริหารประเทศของตนให้สงบสุขแล้ว ยังต้องสร้างสัมพันธไมตรีกับมิตรประเทศข้างเคียง เพื่อความเข้าใจอันดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วย ดังนั้น จึงมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลายประการที่เอื้อต่อการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑) การสร้างสัมพันธไมตรีตามแนวทางของพระเจ้าอโศกมหาราช พระเจ้าอโศกมหาราชทรงประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการปกครองประเทศและสร้างสัมพันธไมตรีกับมิตรประเทศอย่างได้ผล แนวทางของพระองค์จึงมีชื่อเรียกกันว่า “ธรรมวิชัย” (ชนะด้วยธรรม) จนพระมหากษัตริย์ในยุคต่อๆ มายึดถือเป็นแบบฉบับในการปกครองประเทศ แนวทางสร้างสัมพันธไมตรีของพระเจ้าอโศกมหาราช ตามที่ปรากฏในศิลาจารึกของพระองค์เอง มีสาระสำคัญพอจะสรุปได้ ดังนี้

แนวทางสร้างสัมพันธไมตรีของพระเจ้าอโศกมหาราช

๑. ให้สิทธิ เสรีภาพในการเผยแผ่ศาสนา จะต้องไม่ขัดขวางหรือดูหมิ่นศาสนาอื่น เพราะศาสนาทุกศาสนาล้วนแต่มีจุดหมายปลายทางเดียวกัน คือ สั่งสอนให้บุคคลกระทำความดีละเว้นความชั่ว นอกจากนี้ ยังต้องให้ความยกย่องนับถือศาสนิกชนของศาสนาอื่น โดยปราศจากข้อรังเกียจเดียดฉันท์ด้วย
๒. ให้ความเอื้อเฟื้อแก่ลัทธิศาสนาอื่นที่เผยแผ่เข้ามาสู่ประเทศของเราตามสมควรแก่กาลและเทศะ โดยปราศจากการแบ่งแยกว่า ควรทำนุบำรุงศาสนานี้มากกว่าศาสนานั้น
๓. สร้างความปรองดองสมานฉันท์ระหว่างกัน ด้วยการยินดียินดีรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของมิตรประเทศ รู้จักการเสียสละ และการประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน
๔. พยายามละเว้นการสร้างข้อพิพาท การทำสงคราม การกล่าวโจมตีให้ร้ายต่อกัน ถ้าหากจะต้องแข่งขันเอาชนะกัน ก็ควรเอาชนะกันด้วยธรรม หรือที่เรียกว่า “ธรรมวิชัย” อันเป็นชัยชนะขั้นสูงสุด

หัวเสาหินพระเจ้าอโศกมหาราช
ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ประเทศอินเดีย

หัวเสาหินพระเจ้าอโศกมหาราช
ที่กรุงเวสาลี แคว้นวัชชี ประเทศอินเดีย

กล่าวโดยสรุป ถ้าผู้ปกครองประเทศนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปกครองประเทศและสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังกรณีของพระเจ้าอโศกมหาราชแล้ว ก็ย่อมจะเกิดความสงบสุข ไม่เฉพาะภายในประเทศของตนเองเท่านั้น หากรวมถึงประเทศเพื่อนบ้านตลอดจนประชาคมโลกทั้งหมดอีกด้วย

๒) การสร้างสัมพันธไมตรีตามหลักสาราณียธรรม แก่นของสาราณียธรรม คือ ความปรารถนาดีต่อกัน เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศได้อย่างดี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๒.๑) เมตตาการุณกรรม คือ แสดงออกซึ่งความเป็นมิตรทางกายต่อประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมื่อมิตรประเทศประสบภัยต่างๆ เป็นต้นว่า อุทกภัย ทุพภิกขภัย แผ่นดินไหว เกิดโรคระบาด ฯลฯ ประเทศเราก็ส่งเครื่องอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค คณะแพทย์ หรือเงินตราไปช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ ซึ่งการกระทำเช่นนี้ย่อมทำให้มิตรประเทศเกิดความรู้สึกซาบซึ้งและสำนึกในบุญคุณที่ประเทศของเราแสดงออกต่อเขา และย่อมจะตอบแทนด้วยการพยายามดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นมิตรต่อประเทศของเรา

๒.๒) เมตตาจารุกรรม คือ มีการกระทำทางวาจาที่แสดงออกถึงความปรารถนาดีต่อมิตรประเทศ เช่น ไม่กล่าวติเตียน ให้ร้าย หรือกล่าวโจมตีต่อมิตรประเทศ ไม่ออกแถลงการณ์หรือแถลงข่าวสารอันจะทำให้มิตรประเทศได้รับความเสียหาย ถ้ามีปัญหาข้อพิพาทเกิดขึ้นก็หาทางยุติด้วยการเจรจาทางการทูต นอกจากนี้ ควรกล่าวยกย่อง ชมเชยมิตรประเทศตามโอกาสอันควร ด้วยการประพาดคำชื่นชมเป็นการส่งเสริมสัมพันธไมตรีให้แน่นแฟ้นขึ้น และจะทำให้ประเทศต่างๆ ระลึกถึงประเทศเราในทางที่ดี

๒.๓) เมตตาโมหกรรม คือ มีจิตใจปรารถนาดีต่อมิตรประเทศ ปราศจากอกุศลจิต ไม่คิดหวาดระแวง ไม่พยายามชักจูงมิตรประเทศดำเนินนโยบายก่อสงคราม แต่ให้คำแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชาติบ้านเมือง

การเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ได้มากมาย เช่น หลักสาราณียธรรม หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น

เรื่องน่ารู้

หลักการเพื่อยืดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น

หลักการทางพระพุทธศาสนาประการหนึ่งสอนเรื่องการผูกไมตรีกัน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสัมพันธไมตรีกับเพื่อนบ้านได้ คือ “สังคหวัตถุ ๔” ได้แก่

๑. ทาน คือ การให้ หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น เมื่อมิตรประเทศประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ก็อาจส่งอาหารเวชภัณฑ์ เครื่องอุปโภคไปช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ เป็นต้น

๒. ปิยวาจา คือ มีวาจาอันเป็นที่รัก หมายถึง เจรจากันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ สุภาพ เหมาะสมกับกาลเทศะ เป็นประโยชน์ไม่เพื่อเจ้า พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญต่อการพูดเป็นอย่างมากเพราะการเจรจาสื่อสารจะได้ผลดีหรือเสียก็ขึ้นอยู่กับคำพูดทั้งสิ้น

๓. อัถถจริยา คือ การประพฤติตนเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่เพื่อนบ้าน หรือเมื่อมิตรประเทศประสบปัญหา ก็ให้ความช่วยเหลือ ไม่นิ่งดูดาย เป็นต้น

๔. สมานัตตตา คือ การวางตัวเหมาะสมกับภาวะของตน เช่น ให้ความนับถือประเทศต่าง ๆ ว่ามีฐานะและศักดิ์ศรีทัดเทียมกับเรา ไม่ดูหมิ่นว่าผู้อื่นด้อยหรือขาดความเจริญกว่า เป็นต้น

๒.๒ พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย

วิถีชีวิตคนไทยผูกพันกับพระพุทธศาสนาตลอด คำสอนของพระพุทธศาสนาได้แทรกซึมเข้าไปยังจิตใจของคนไทย ตลอดถึงกิจกรรมแทบทุกด้านของชีวิตมาเป็นเวลายาวนาน โดยเฉพาะในด้านจิตใจได้หล่อหลอมเป็นลักษณะนิสัยซึ่งไม่มีชนชาติใดเหมือน เช่น ความมีจิตใจกว้างขวาง ใจบุญสุนทาน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นมิตรกับคนอื่นได้ง่าย ยิ้มแย้มแจ่มใส จนได้รับสมญานามว่า “สยามเมืองยิ้ม”

ประเพณีและพิธีการต่างๆ ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แม้ประเพณีบางอย่างที่ไม่มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนามาก่อน ภายหลังก็นำแนวคิดในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาแทรกอยู่ด้วย เช่น ประเพณีลอยกระทง ซึ่งเดิมกระทำเพื่อขอขมาพระแม่คงคา ก็เพิ่มจุดประสงค์ของการลอยกระทงใหม่ เป็นลอยกระทงเพื่อบูชาพระพุทธบาท ณ ริมฝั่งแม่น้ำนัมมทา ในภาคใต้ของประเทศไทยเป็นต้น

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นรากฐานสำคัญของวิถีชีวิตไทยหรือวัฒนธรรมไทยสามารถสรุปได้ ดังนี้

๑) ในด้านวงจรชีวิตของบุคคล มีพิธีกรรมที่กระทำตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น ตั้งชื่อเกิด โคนผมไฟ บวช แต่งงาน ทำบุญอายุ พิธีศพ เป็นต้น กระทำตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยการบริจาคทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

๒.๔) แบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นหรือได้มาโดยชอบธรรมแก่มิตรประเทศ

หมายความถึง การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างประเทศ กล่าวคือ ประเทศที่ร่ำรวยควรให้ความช่วยเหลือประเทศที่ยากจนกว่าด้วยการส่งอาหาร เครื่องอุปโภค เครื่องมือประกอบอาชีพไปช่วย หรือให้คำแนะนำทางวิชาการในรูปแบบต่างๆ แม้แต่ประเทศไทยของเราเองก็ได้รับความช่วยเหลือทำนองนี้อยู่ตลอดเวลาจากมิตรประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา เยอรมนี ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เป็นต้น หรืออีกประการหนึ่ง แม่น้ำบางสายถึงแม้จะมีต้นกำเนิดอยู่ในประเทศของเรา ถ้าหากไหลผ่านเข้าไปในดินแดนของประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศเพื่อนบ้านได้ร่วมใช้ประโยชน์ด้วย เราก็ควรรักษาอย่างดี ไม่สร้างมลพิษให้เกิดขึ้นจนกลายเป็นน้ำเน่าเสีย ไม่สร้างเขื่อนกักเก็บหรือเปลี่ยนแปลงเส้นทางของกระแสน้ำ เป็นต้น การเฉลี่ยแบ่งปันผลประโยชน์ของคนที่ได้มาโดยชอบธรรมให้แก่ผู้อื่นแบบสงเคราะห์หรืออนุเคราะห์นี้ ทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหลักปฏิบัติต่อกันระหว่างมิตรและยังเป็นที่ตั้งให้ระลึกถึงกันในทางที่ดีอีกอย่างหนึ่ง

๒.๕) มีหลักความประพฤติ (ศีล) เสมอกับมิตรประเทศ และไม่ทำตนให้เป็นที่

รังเกียจของประเทศอื่น หมายถึง จะต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับมตีสากล หรือสอดคล้องกับหลักการขององค์การสหประชาชาติ กล่าวคือ แก้ไขปัญหาระหว่างประเทศด้วยวิธีการทางทูต ช่วยผดุงสันติภาพของโลก เคารพในอธิปไตยของประเทศอื่น ไม่ใช้แสนยานุภาพทางทหารข่มขู่หรือเอาเปรียบประเทศที่ด้อยอำนาจกว่า ไม่ให้ประเทศของตนเป็นที่พักพิงหรือเป็นที่ซ่องสุมของผู้ก่อการร้าย สนับสนุนการปราบปรามสิ่งเสพติด ละเว้นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ในขอบเขตของประเทศของตน ทั้งนี้เพราะปัจจุบันนี้โลกแคบลง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับประเทศใดประเทศหนึ่ง ย่อมจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของประเทศเพื่อนบ้าน สันติสุขของภูมิภาคหรือของโลกด้วย

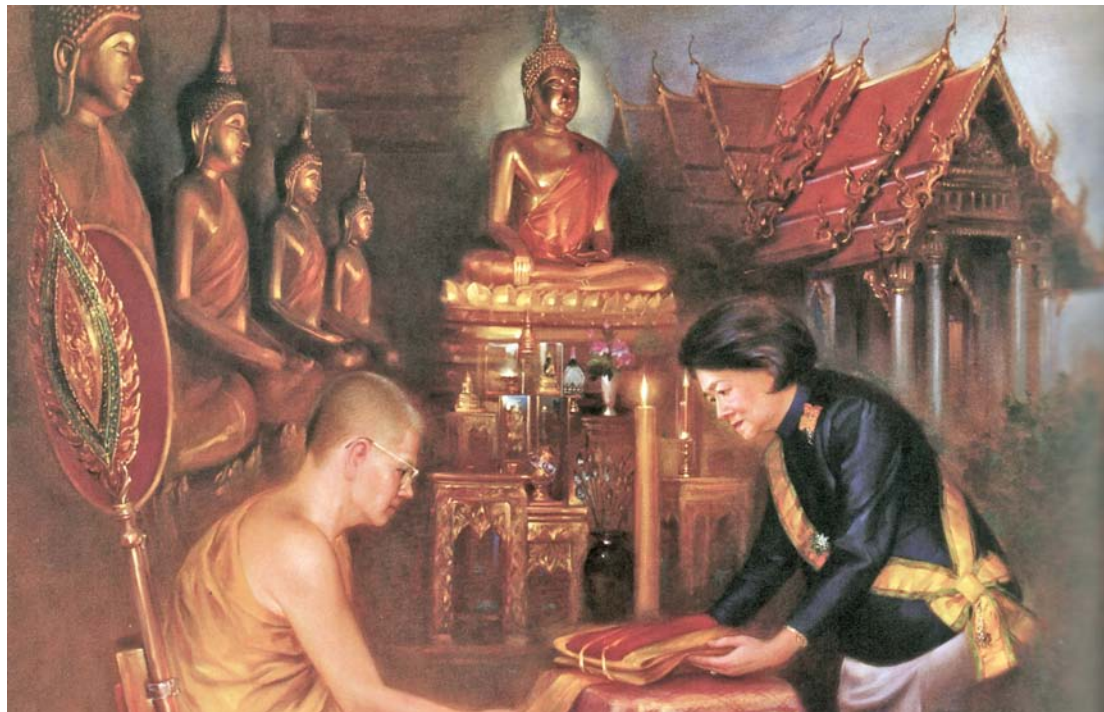
๒.๖) มีความคิดเห็นตรงกันกับประเทศอื่น

หมายถึงว่า การอยู่ร่วมกับประเทศอื่น ๆ นั้น เราต้องยอมรับกฎเกณฑ์กติกาที่นานาชาติกำหนดไว้ แม้ว่าบางครั้งเราอาจจะไม่เห็นด้วย แต่ถ้าเสียงส่วนใหญ่เขาเห็นชอบเราก็ควรปฏิบัติตาม เช่น ทั่วโลกมีนโยบายต่อต้านขบวนการก่อการร้าย ประเทศไทยของเราก็ต้องคอยสอดส่องไม่ให้ผู้ก่อการร้ายใช้ประเทศของเราเป็นฐานปฏิบัติการหรือเป็นแหล่งซ่องสุมกำลัง รวมทั้งต้องให้ข้อมูลข่าวสารแลกเปลี่ยนกับมิตรประเทศหรือองค์การสหประชาชาติลงมติไม่ยอมติดต่อกับหาสมาคมกับบางประเทศ เราก็ต้องทำตาม แม้ว่าประเทศนั้นอาจจะมีผลประโยชน์ทางการค้ากับประเทศเรามาก เพราะหากเราไม่ปฏิบัติตามก็เสมือนหนึ่งเป็นการฝ่าฝืนมติของสังคมโลก อาจทำให้ถูกติเตียนและถูกประชาคมโลกคว่ำบาตรตามไปด้วย

๒) ในด้านวงจรกาลเวลาของสังคมและชุมชน พระพุทธศาสนาได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน ดังจะเห็นได้จากงานประเพณีและเทศกาลประจำปีต่างๆ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา พิธีทอดกฐิน เป็นต้น และที่นำมาเกี่ยวข้องกับคติทางพระพุทธศาสนา เช่น วันลอยกระทง ตรุษสงกรานต์ เป็นต้น

๓) ในด้านภาษา ภาษาเป็นส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรม ภาษาไทยที่ได้รับยกย่องว่าเป็นภาษาที่ไพเราะ สละสลวย ร่ารวยคำสัมผัสคล้องจองกันดีนั้น ส่วนมากมีรากฐานมาจากภาษาบาลีและสันสกฤตอันเป็นภาษาทางพระพุทธศาสนา ยิ่งกว่านั้นบทประพันธ์และบทกวีสำคัญๆ ที่เป็นมรดกตกทอดมาแต่โบราณกาล ส่วนมากก็ได้อิทธิพลมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต เช่น คำไทยว่า “สมบุรณ์” มาจากภาษาสันสกฤตว่า “สมปุรณ” เป็นต้น

๔) ในด้านศิลปะและดนตรี ศิลปะและดนตรีได้รับแรงบันดาลใจจากพระพุทธศาสนา อยู่ไม่น้อย เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางสังคม ศิลปะและดนตรีจึงอาศัยวัดเป็นที่จัดแสดงหรือปรากฏตัว ดนตรีถูกสอดแทรกเข้ากับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทุกอย่างอย่างเหมาะสม จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมต่างๆ ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นด้วยแรงบันดาลใจและแรงศรัทธาในพระพุทธศาสนา และช่วยเป็นสื่อถ่ายทอดหลักธรรมให้กับประชาชนไทยได้เป็นอย่างดี

ภาพศิลปกรรมอันงดงามเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากมลพร นราธิวาสราชนครินทร์ เป็นผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นด้วยแรงบันดาลใจและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของจิตรกร

๒.๓ พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์และมรดกของสังคมไทย

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง คือ เป็นเอกลักษณ์และมรดกของสังคมไทย ซึ่งสามารถแบ่งได้ ดังนี้

๑) ในแง่เอกลักษณ์ คนไทยมีเอกลักษณ์ หรือลักษณะเด่นแตกต่างอย่างสำคัญกับชนชาติอื่น ดังต่อไปนี้

๑.๑) ความมีเมตตากรุณา คนไทยเป็นคนชอบสงสารคนอื่น เห็นอกเห็นใจคนอื่น ยิ่งเป็นคนต่างถิ่น ต่างภาษา ยิ่งแสดงความเมตตากรุณาต่อเขาอย่างเต็มที่ รู้จักประสานประโยชน์ ความมีน้ำใจเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัดของคนไทยที่คนต่างชาติมักกล่าวถึงไม่ตรีจิตของคนไทยเป็นไปอย่างสากล กล่าวคือ แสดงออกแก่คนทั่วไปเสมอเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ไม่แบ่งพวกแบ่งหมู่ ไม่จำกัดชาติศาสนา ให้เกียรติแก่คนต่างชาติ ต่างศาสนา

การปลดปล่อยสัตว์ให้สู่ความเป็นอิสระ เป็นตัวอย่างหนึ่งในการแสดงออกถึงความมีเมตตากรุณา

ยินดีรับคนต่างถิ่นที่มีวิถีชีวิตและความเชื่อที่แตกต่างจากตนได้ ทั้งนี้เพราะผลของหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเรื่องพรหมวิหาร ๔ อันมีเมตตากรุณาเป็นประธาน และแนวความคิดทางพระพุทธศาสนาที่สอนว่า “เรารักสุข เกลียดทุกข์ฉันใด คนอื่นก็รักสุข เกลียดทุกข์ฉันนั้น เพราะฉะนั้นจึงควรรักใคร่และสงสารคนอื่น ไม่เบียดเบียนเขา”

๑.๒) ความเป็นคนใจกว้าง ไม่เห็นแก่ตัว เอกลักษณ์ข้อนี้สืบเนื่องมาจากข้อแรกเมื่อรักและสงสารคนอื่น ไม่อยากให้เขาได้รับทุกข์ ก็จะสละทรัพย์สิน ข้าวของ เงินทอง เผื่อแผ่คนอื่น มีอะไรก็แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ ดังคำพังเพยที่กล่าวถึงลักษณะนิสัยที่ดั่งามข้อนี้ว่า “ประเพณีไทยแท้แต่โบราณ ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ”

๑.๓) ความเป็นคนไม่ยึดมั่นเกินไป รู้จักวางและ “ปลง” ได้เมื่อถึงคราวจำเป็น คุณสมบัติข้อนี้เป็นผลจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สอนว่า สรรพสิ่งเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยงแท้ยั่งยืน เป็นทุกข์ หาตัวตนมิได้ เรามาตัวเปล่าและไปตัวเปล่า ตายแล้วก็เอาอะไรไปด้วยไม่ได้ คนไทยจึงไม่ยึดติดอะไรรุนแรง ความพลัดพรากต่างๆ ก็ยอมรับได้ง่าย มองเห็นความเป็นธรรมดาของสรรพสิ่งแล้วปลงใจได้ ไม่เศร้าโศกเสียใจมากจนเกินไปหรือนานเกินควร ดังจะเห็นได้จากคำพูดที่ติดปากจนกลายเป็น “ปรัชญาชีวิต” ของคนไทยไปแล้ว เช่น “ไม่เป็นไร ลืมเสียเถิด” “แล้วก็แล้วกันไป อโหสิให้กันเสียเถิด” “ทุกอย่างเป็นอนิจจัง” “เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร”

เอกลักษณ์ หรือลักษณะเด่นไม่เหมือนใครของคนไทยโดยสรุป ๓ ประการข้างต้นนั้น เป็นผลจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่ได้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า จนเข้าใจซาบซึ้ง และสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จนหล่อหลอมเป็นเลือด เป็นเนื้อ เป็นจิตวิญญาณของตนตลอดมาและตลอดไป

๒) ในแง่มรดก พระพุทธศาสนาเป็นมรดกตกทอดมาแต่บรรพกาล โดยแบ่งได้ ดังนี้

๒.๑) **มรดกทางรูปธรรม** ประเทศไทยมีโบราณวัตถุ โบราณสถานล้ำค่ามากมาย ที่สร้างขึ้นด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เช่น วัดวาอาราม สถูปเจดีย์ พระพุทธรูป จิตรกรรมฝาผนัง สิ่งเหล่านี้บ่งบอกถึงสภาพชีวิตและจิตใจของคนไทยได้เป็นอย่างดี ว่าคนไทยแต่โบราณ มีความเป็นอยู่ดี “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จึงได้สร้างโบราณสถาน และโบราณวัตถุที่มีขนาดใหญ่โต และสวยงามยิ่งไว้เป็นมรดกแก่อนุชนรุ่นหลัง

๒.๒) **มรดกทางนามธรรม** พระพุทธศาสนาได้หล่อหลอม กล่อมเกล่าจิตใจของคนไทยให้ละเอียดประณีต เป็นที่ยอมรับและยกย่องว่าเป็นชนชาติที่มีเอกลักษณ์พิเศษไม่เหมือนชนชาติอื่น เช่น เป็นคนใจบุญสุนทาน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี มีความเป็นมิตรกับทุกคน รู้จักประสานประโยชน์ ไม่นิยมความรุนแรง เข้าใจคนอื่น คารวะอ่อนน้อม กตัญญูกตเวทิต่า เรืองไม่เป็นคนเจ้าทุกข์ เข้าใจธรรมชาติของชีวิต รู้จักปลงได้ง่าย ไม่ยึดมั่นสิ่งใดเกินเหตุ คุณสมบัติอันเป็นจุดเด่นเหล่านี้ เป็นผลจากการที่คนไทยนับถือและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา และได้สืบทอดเป็นมรดกมาจนถึงทุกวันนี้

โบราณสถานที่ยังคงเป็นมรดกทางรูปธรรม ที่สร้างขึ้นด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและเป็นมรดกอันล้ำค่าที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน

๒.๔ พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนประกอบไปด้วยการพัฒนาวัตถุ และการพัฒนาจิตใจ แม้ว่าการพัฒนาจะเป็นหน้าที่โดยตรงของฝ่ายบ้านเมือง แต่พระพุทธศาสนาก็มีส่วนร่วมได้ พระพุทธเจ้าได้ทรงตั้งคณะสงฆ์ขึ้น คณะสงฆ์นี้เป็นชุมชนที่ชาวบ้านจะถือเป็นแบบอย่างได้ พระสงฆ์มีหน้าที่ที่จะจาริกไป “เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขของประชาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก”

๑) การพัฒนาด้านวัตถุ

แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะเน้นการพัฒนาจิตใจมากกว่า การพัฒนาวัตถุ แต่พระพุทธศาสนาก็ถือว่าวัตถุเป็นสิ่งสำคัญ ดังมีคำสอนว่า “ความยากจนเป็นบ่อเกิดของอาชญากรรม” พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนามีบทบาทในการพัฒนาด้านวัตถุเสมอมา เพื่อความเหมาะสมแก่สมณสาธูป พระสงฆ์มิได้ลงมือทำเอง แต่ก็เป็นผู้ริเริ่มและเป็นผู้นำทางความคิด เช่น ครูบาศรีวิชัยนำชาวบ้านสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ท่านเป็นผู้ริเริ่ม ชักชวน เป็นต้นคิด แต่ท่านก็ไม่ได้ไปขุดดิน ยกหินด้วยมือของท่านเอง

พระที่บุคคลทั่วไปรู้จักดีอีกรูปหนึ่งก็คือ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กัลยาโณ) แห่งวัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มสร้างโรงงาน ปรับปรุงของเก่าๆ ที่ใช้แล้วให้เป็นของใหม่ ใช้งานได้อีก ซึ่งแม้ท่านจะมีได้ลงมือซ่อมหรือปรับปรุงด้วยตนเอง แต่ก็เป็นผู้ริเริ่มแนะนำ ทำให้เยาวชนจำนวนมากไม่ยอมมีอาชีพการงานทำเป็นหลักแหล่ง และท่านได้จัดตั้งมูลนิธิสวนแก้วขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๒๙ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาและร่วมมือกับองค์กรการกุศลเพื่อสาธารณประโยชน์

๒) การพัฒนาทางด้านจิตใจ

การพัฒนาทางด้านจิตใจเป็นภารกิจหลักของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เรื่องจิตใจเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ว่าจะพัฒนาชุมชนให้เป็นอย่างใด สิ่งสำคัญก็คือ ความมีวินัย ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความไม่เห็นแก่ตัว ความขยันหมั่นเพียร ความไม่ประมาท ให้คำนึงถึงความจำเป็น ความพอดี ความเหมาะสม ไม่เพลิดเพลนไปกับสิ่งยั่วยุทั้งหลายที่ปัจจุบันนี้ได้หลั่งไหลเข้ามาเกี่ยวกับอารยธรรม ค่านิยม ความเชื่อต่างๆ คุณธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งพระพุทธศาสนาก็มีหลักคำสอนเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้มากมาย โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ เป็นผู้อบรม และปลูกฝังคุณธรรมดังกล่าวให้แก่ชาวบ้าน

อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย ตั้งอยู่บริเวณทางขึ้นพระบรมธาตุ ดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ครูบาศรีวิชัยเป็นผู้นำสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยชี้แนะหรือเป็นผู้นำทางความดี ในการพัฒนาชุมชน

ในหนังสือเรียนพระพุทธศาสนามีหลักพัฒนาคุณธรรมอยู่มากมายที่นักเรียนได้ศึกษาผ่านมาแล้ว ณ ที่นี้จะขอขยายความเพิ่มเติมเฉพาะหลักธรรมที่นักเรียนควรเรียนรู้เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต ดังต่อไปนี้

การทำงานร่วมกันในชุมชนนั้น ควรพิจารณาในหลักอริยปทัชชา ๓

(๑) *อัตตาริปปัตยา* คือ การถือตนเป็นใหญ่

(๒) *โลกาธิปไตย* คือ การถือโลกหรือความนิยมของโลกเป็นใหญ่

(๓) *ธัมมาริปปัตยา* คือ การถือธรรมหรือความถูกต้องเป็นใหญ่

ตามหลักธรรมข้อนี้ การจะทำอะไรด้วยกันก็ตาม ต้องถือเอาความถูกต้องตามธรรมเป็นตัวตัดสิน มิใช่เอาความคิดของตนหรือความคิดของชาวโลกเป็นใหญ่

๒.๕ พระพุทธศาสนากับการจัดระเบียบสังคม

ทุกสังคมต้องมีระเบียบ ระเบียบในที่นี้ หมายถึง กฎหมาย ข้อบังคับ จารีตประเพณี สังคมที่ไม่มีระเบียบจะเกิดความสับสนอลหม่าน ถ้าผู้คนละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน การอยู่อย่างสงบสุขเป็นไปไม่ได้ หากไม่มีกฎหมาย ใครใคร่ทำอะไรก็อาจไปฆ่าหรือทำร้ายกันได้ อยากรู้ของของเขาก็ไปขโมยเอา อยากรู้อะไรก็ไปสอดส่องคนอื่นก็ทำ สังคมอย่างนี้ไม่มีใครอยู่ได้

นอกจากกฎหมายจะคุ้มครองชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และอื่นๆ ของคนในสังคมแล้ว กฎหมายยังคุ้มครองเด็กเป็นพิเศษด้วย เช่น มีกฎหมายห้ามเด็กอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี เข้าไปเที่ยว

การจัดระเบียบการจราจรถือเป็นการจัดระเบียบทางสังคมประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ขับขี่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นปกติสุข

ในสถานบันเทิงบางประเภท ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เด็ก เป็นต้น นอกจากนี้ กฎหมายยังห้ามเสพสิ่งเสพติดอีกด้วย ทั้งหมดนี้ก็คือกฎหมายป้องกันมิให้คนทำร้ายตัวเอง คนที่ยังเป็นเด็กหรือคนที่หลงผิดไปชั่ววูบ อาจทำอะไรที่เป็นอันตรายต่อตัวเองได้ กฎหมายก็ปกป้องคนเหล่านี้ไว้

เมื่อมีกฎและระเบียบ สังคมก็ต้องมีวิธีการทำให้คนปฏิบัติตาม วิธีที่สังคมนำมาใช้ก็คือการลงโทษ เช่น ปรับ จำคุก หรืออื่นๆ ถ้าไม่มีการลงโทษก็ไม่มีใครกลัวการกระทำผิด และบ้านเมืองก็ปราศจากกฎเกณฑ์และระเบียบ รวมถึงความไม่ปกติสุข

วิธีการลงโทษนี้เป็นวิธีที่ทำให้สังคมมีระเบียบ พระพุทธศาสนาก็ไม่ปฏิเสธวิธีการเช่นนี้ แต่พระพุทธศาสนาเห็นว่า มีอีกวิธีหนึ่ง คือ อบรมปลูกฝังคนในสังคมให้มีจิตสำนึกว่าอะไรดี อะไรชั่ว ห้ามตัวเองมิให้ทำในสิ่งที่ผิด การลงโทษโดยกฎหมายเป็นการลงโทษจากภายนอก แต่ถ้าจะให้แน่ใจจริงๆ ต้องห้ามตัวเองโดยเสี่ยงจากภายใน การที่คนไม่ทำผิดเกิดจากปัจจัย ๒ อย่าง คือ หนึ่ง เคารพกฎหมาย สอง เคารพตัวเอง ซึ่งพระพุทธศาสนาถือว่าอย่างที่สองสำคัญกว่า

การเคารพกฎหมายมิใช่สิ่งเดียวที่ทำให้คนไม่กระทำผิด แต่มีอีกสิ่งหนึ่งซึ่งอาจสำคัญกว่า นั่นคือ การเคารพตนเอง การที่คนไม่กระทำความผิดนั้นมีสาเหตุได้ ๒ อย่าง คือ หนึ่ง กลัวได้รับการลงโทษหรือกลัวคนอื่นติเตียน สอง มีความละอาย และความขยี้ขยี้ต่อความผิด อย่างแรกเรียกว่า เคารพกฎหมาย อย่างหลังเรียกว่า เคารพตนเอง ที่เรียกว่าเคารพตนเองนั้นก็เพราะว่าการที่ไม่ทำผิดนั้นมิใช่เพราะกลัวคนติเตียนหรือกลัวจะถูกลงโทษ แต่เพราะใช้สติปัญญาพิจารณาด้วยตนเอง แล้วเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งผิดแล้วไม่อยากจะทำ คนที่เคารพตนเองนั้นไม่ทำผิดเพราะสิ่งนั้นเป็นสิ่งผิด มิใช่เพราะกลัวว่าเมื่อทำแล้วจะมีผู้อื่นมาลงโทษหรือติเตียน

ภายหลังจากที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงจัดส่งสมณทูตเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่างๆ ทำให้พระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปทั่ว และเจริญขึ้นในดินแดนต่างๆ ทั้งในประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น เมียนมา อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศต่างๆ แม้จะมีปัญหาและอุปสรรคอันเนื่องมาจากสภาพความวุ่นวายทางการเมือง และสภาวะสงครามเป็นส่วนใหญ่ แต่โดยทั่วไปประชาชนก็ยังมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่นจนยากที่จะคลอนแคลนได้ สำหรับประเทศไทยพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจนกลายเป็นเอกลักษณ์และมรดกทางสังคมสืบต่อเนื่องกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการพัฒนาบุคคล ชุมชน สังคม รวมถึงการจัดระเบียบสังคมให้บุคคลในสังคมอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้

๑. หลักฐานใดที่แสดงให้เห็นถึงการที่พระพุทธศาสนาเคยเจริญรุ่งเรืองอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านจงอธิบายพร้อมระบุหลักฐานประกอบ
๒. ให้นักเรียนอธิบายสรุปสถานการณ์ปัจจุบันของพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้านมาพอสังเขป
๓. พระพุทธศาสนามีความผูกพันกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยอย่างไรบ้าง
๔. ปัญหาอะไรบ้างที่สามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาได้ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และจะใช้หลักธรรมอะไรเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหา อธิบายวิธีการแก้ปัญหาคด้วยหลักธรรมที่ยกมา
๕. พระพุทธศาสนาช่วยแก้ปัญหาสังคมได้อย่างไรบ้าง อธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

กิจกรรมสร้างสรรค์พัฒนาการเรียนรู้

กิจกรรมที่ ๑ นักเรียนศึกษาและทำความเข้าใจถึงการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน แล้วร่วมกันอภิปรายถึงการนับถือพระพุทธศาสนาและสถานการณ์การนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้าน

กิจกรรมที่ ๒ นักเรียนศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้าน แล้วร่วมกันอภิปรายถึงการนับถือพระพุทธศาสนาและสถานการณ์การนับถือพระพุทธศาสนาในปัจจุบันของประเทศเพื่อนบ้านของเรา

กิจกรรมที่ ๓ นักเรียนรวบรวมบทความ หรือยกเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาสังคมในปัจจุบัน และร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งร่วมกันหามาตรการและแนวทางแก้ไขโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

พุทธศาสนสุภาษิต

อุปุปมาทญจ เมธาวี ธนํ เสฏฺฐํ รุกฺขติ : ปราชญ์ย่อมรักษา
ความไม่ประมาทไว้
เหมือนทรัพย์ประเสริฐสุด